

OPEN UNIVERSITEIT NEDERLAND
HEERLEN
FACULTEIT DER RECHTSGELEERDHEID

Koos Pannekeet

DOPING IN HET STRAFRECHT?

“Moet het gebruik van doping door middel van het strafrecht bestreden worden?”

INHOUDSOPGAVE

	VOORWOORD	2
1.	INLEIDING	3
1.1.	Probleemstelling	4
1.2.	Afbakening van het onderzoek	5
1.3.	Begripsbepalingen en woordgebruik	5
1.4.	Opbouw van de scriptie	6
2.	DE GEORGANISEERDE SPORT	7
2.1.	Het Europese sportmodel	7
2.2.	De juridische binding	9
3.	DOPING	10
3.1.	Doping historisch gezien	10
3.2.	Is doping alleen gerelateerd aan sport?	11
3.3.	Waarom gebruikt de sporter doping?	12
3.4.	De definitie van doping	13
3.4.1.	<i>Het probleem van definiëring</i>	13
3.4.2.	<i>De dopinglijst</i>	15
3.5.	De WADA en haar tegenstanders	17
3.6.	Rechten van de sporter	18
4.	BELANG VAN DE BESTRIJDING VAN DOPING	20
4.1.	Overeenkomst ter bestrijding van doping	20
4.2.	Ontwerpresolutie ter bestrijding van doping	20
4.3.	Het belang van de sportorganisaties	22
5.	SPORT EN RECHT	24
5.1.	Grensgebieden tussen sport en recht	24
5.2.	Is doping een sportregel?	25
6.	DOPING IN NATIONAAL PERSPECTIEF	28
6.1.	Welke verplichtingen heeft de nationale overheid op grond van internationale regels bij het bestrijden van dopinggebruik?	28
6.2.	Welke nationale wetgeving heeft betrekking op het bestrijden van dopinggebruik?	31
6.2.1.	<i>Wetboek van Strafrecht</i>	31
6.2.2.	<i>Opiumwet</i>	34
6.2.3.	<i>Wet voorkoming misbruik chemicaliën</i>	35
6.2.4.	<i>Geneesmiddelenwet</i>	36
6.2.5.	<i>Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg</i>	38
6.2.6.	<i>Overige maatregelen</i>	39
7.	DOPING EN TUCHT- EN CIVIELRECHT	40
7.1.	Doping en het (verenigings)tuchtrecht	40
7.2.	Doping en het civiel recht	44
7.2.1.	<i>Het verbod om naar de rechter te gaan</i>	44
7.2.2.	<i>Gebrekkige besluitvorming</i>	45
7.2.3.	<i>Arbitrage</i>	46
7.2.4.	<i>Consequenties als partijen toch naar de rechter gaan</i>	47
7.2.5.	<i>'Aansprakelijkheid' dopinggebruiker</i>	48
8.	RECHTSVERGELIJKING	49
9.	CONCLUSIE	52
	BEGRIPPENLIJST	55
	LITERATUURLIJST	57

DOPING IN HET STRAFRECHT?

“Moet het gebruik van doping door middel van het strafrecht bestreden worden?”

VOORWOORD

Voor u ligt mijn scriptie ‘Doping in het strafrecht?’. Deze scriptie heb ik geschreven in het kader van mijn afstuderen voor de masteropleiding Nederlands recht aan de Open Universiteit Nederland.

Ik ben geïnspireerd door het recht wat de sport relateert. Sport staat midden in de samenleving en heeft voor mij persoonlijk altijd een grote betekenis gehad.

De scriptie is niet zomaar tot stand gekomen. Zonder de medewerking van anderen was deze scriptie ondenkbaar. Gelukkig had ik te maken met een begeleider die enthousiast was over het onderwerp. Daarom wil ik mijn begeleider, drs. D.H. van Ekelenburg bedanken voor zijn enthousiasme en adviezen. Ook wil ik mijn familie, vrienden en collega’s bedanken, die mij hebben geholpen met hun steun en met de nodige feedback.

Tot slot maar in het bijzonder wil ik mijn vrouw, Ivon en onze kinderen Roos, Dina en Mats bedanken voor de (morele) steun, het vertrouwen, de ruimte en de hulp in de afgelopen jaren. Zonder hen had ik deze eindstreep zeker niet gehaald.

Tuitjenhorn, 27 januari 2008.

Koos Pannekeet

DOPING IN HET STRAFRECHT?

“Moet het gebruik van doping door middel van het strafrecht bestreden worden?”

1. INLEIDING

“Ik houd van de bergen, maar op momenten van zware inspanning vervullen ze me met een diepe haat. Daarom probeer ik het lijden zo kort mogelijk te maken”.¹ Dit is een uitspraak van Marco Pantani, de extravagante getalenteerde en gevierde sportman, die tengevolge van een acute cocaïnevergiftiging op 14 februari 2004 dood wordt gevonden in een hotelkamer. Pantani was een wielrenner die op het hoogtepunt van zijn carrière uit de koers werd genomen vanwege een te hoog hematocrietgehalte in zijn bloed, oftewel Pantani had dopinggeduide middelen gebruikt.

Niet alleen de wielrennsport maar ook vele andere sporten, zoals zeer recent nog iemand die de golfsport beoefent, worden in toenemende mate geconfronteerd met sporters die gebruik maken van dopinggeduide middelen. “Topsport begint waar de gezondheid ophoudt”, aldus Bertolt Brecht.² Niet alleen binnen de georganiseerde sport worden de middelen gebruikt maar ook daarbuiten. En men gebruikt daarbuiten misschien nog wel meer!³ Dopinggeduide middelen worden niet alleen door mensen gebruikt maar ook toegepast op dieren.⁴

Veelal wordt binnen de georganiseerde sport als argument aangevoerd dat het gebruik van dopinggeduide middelen in strijd is met de fair-play gedachte. Men kan zich echter afvragen of dat argument stand houdt als afgesproken wordt dat iedereen dezelfde middelen mag gebruiken. Het voornaamste argument daar tegen is, dat het toestaan van het gebruik van dopinggeduide middelen tot ondeskundig gebruik van medicijnen kan leiden. Het fenomeen doping werpt een schaduw over de sport en brengt de gezondheid ernstig in gevaar.⁵ Dopinggebruik is al heel lang een kwalijke

¹ Aldus Marco Panatani, *De dood van Marco Pantani*, Matt Rendell 2006.

² Hoberman 1992, p. 9.

³ De Hon & Van Kleij 2005, p. 8.

⁴ Tijdens de Olympische Spelen in Athene zijn vier paarden positief getest op doping.

⁵ Zie ondermeer Witboek Sport, Brussel, 11 juli 2007, COM (2007) 391.

cultuur. In de jacht naar roem en geld zijn sporters bereid veel risico's te nemen met hun gezondheid. Soms zelfs met de dood tot gevolg.⁶ Zowel sport als overheid heeft dan ook eenzelfde belang bij de bestrijding van het gebruik van dopinggeduide middelen.

Op 30 januari 2007 zijn de conclusies bekend gemaakt van het derde prevalentieonderzoek middelengebruik, uitgevoerd door het IVO⁷ in opdracht van het Ministerie van VWS.⁸ Één van de meest opvallende conclusies van dit representatieve onderzoek is dat het gebruik van prestatiebevorderende middelen tussen 2001 en 2005 aanmerkelijk is toegenomen.⁹ De cijfers over 2001-2005 zijn des te opvallender omdat in de periode 1997-2001 het gebruik daarvan juist daalde. Er is zelfs sprake van een stijging van 100 procent.¹⁰

1.1. PROBLEEMSTELLING

In een aantal Europese landen (onder andere België en Frankrijk vanaf 1965, Zweden vanaf 1992, Italië vanaf 1971 en Griekenland vanaf 1975¹¹) zijn al wetten ingevoerd ter bestrijding van doping. In die landen wordt de gebruiker/sporter niet alleen door de georganiseerde sportorganisaties 'op de hielen gezeten' maar ook door Justitie.

Nederland kent geen specifieke dopingwetgeving op grond waarvan de gebruiker/sporter naast tuchtrechtelijke bestraffing door de georganiseerde sportorganisaties ook strafrechtelijk vervolgd kan worden.

Het strafrecht kent verschillende rechtsgoederen die door een bepaalde strafbaarstelling worden beschermd, zoals de integriteit van het lichaam. Bij

⁶ Arthur Linton (wielrenner) was in 1896 de eerste dode ten gevolge van het gebruik van dopinggeduide middelen.

⁷ IVO is een landelijk opererend bureau met als doel: de verwerving en overdracht van wetenschappelijke kennis over leefwijzen, verslaving en daaraan gerelateerde maatschappelijke ontwikkelingen.

⁸ Rodenburg e.a. 2005.

⁹ Rodenburg e.a. 2005, p. 22.

¹⁰ De Minister acht de uitspraken uit het onderzoek niet voldoende onderbouwd. Zie Kamervragen 2006-2007 (18-6-2007).

¹¹ Vieweg & Siekman 2007, p. 95; TMC Asser Instituut 2001, p. 30.

rechtsgoederen of rechtsbelangen moeten we denken aan de waarden, die de wetgever door middel van strafbaarstelling bij uitstek wil beschermen, hetzij tegen schending, hetzij tegen gevaarstelling.¹² Dit leidt tot de volgende probleemstelling: “Moet het gebruik van doping door middel van het strafrecht bestreden worden?” Ik ga er daarbij namelijk van uit dat het strafrecht als laatste redmiddel, *ultimum remedium*, geldt. Het strafrecht zou alleen ingeroepen moet worden als er geen minder ingrijpende middelen meer ter beschikking staan omdat het strafrecht voor de sporter zware en onaangename consequenties kan hebben. Andere vormen van rechtshandhaving, zoals het civiele recht of het (verenigings)tuchtrecht zouden eerst in aanmerking moeten kunnen komen voordat het strafrecht wordt ingezet.

1.2. AFBAKENING VAN HET ONDERZOEK

Het onderzoek is gericht op ‘de gebruiker’ van dopinggeduide middelen en *niet* op de handelaren in dopinggeduide middelen. De gebruikers kunnen worden onderscheiden in een tweetal groepen: 1. Gebruikers/sporters die deel uitmaken van georganiseerde sportorganisaties; 2. Gebruikers/sporters die géén deel uitmaken van georganiseerde sportorganisaties.¹³

Deze scriptie is in het bijzonder gericht op de gebruikers/sporters die deel uitmaken van georganiseerde sportorganisaties.

1.3. BEGRIPSBEPALINGEN EN WOORDGEBRUIK

Diverse begrippen zijn in een verklarende woordenlijst opgenomen. Wetsartikelen zijn afgekort weergegeven, welke ook in de woordenlijst zijn opgenomen. In deze scriptie worden personen in het algemeen in de mannelijke vorm aangeduid. Deze aanduiding heeft echter betrekking op zowel mannen als vrouwen.

¹² Rimmelink 1996, p. 16.

¹³ *Kamerstukken II* 2007–2008, 30 234, nr. 13, p.22. De Dopingautoriteit Nederland voert het beleid voor de ongeorganiseerde sport uit. Dat staat vooral in het teken van de ontwikkeling van een keurmerk voor sportscholen en fitnesscentra en voorlichtingscampagnes voor hun bezoekers.

1.4. OPBOUW VAN DE SCRIPTIE

Ik begin de scriptie in hoofdstuk 2 met het beschrijven van de georganiseerde sport en de binding van de sporter met zijn sportorganisatie. Uitgangspositie van deze scriptie is namelijk de sporter in georganiseerd verband. In hoofdstuk 3 beschrijf ik het fenomeen doping in relatie tot de sporter. In hoofdstuk 4 ga ik in op de belangen die met de bestrijding van doping gemoeid zijn. Hierbij zal zowel het belang van de overheid als het belang van sportorganisaties aan de orde worden gesteld. In hoofdstuk 5 komt de relatie tussen de sport en het recht aan bod. Bovendien ga ik in op de vraag of het verbod van dopinggebruik een sport- of rechtsregel is. In hoofdstuk 6 beschrijf ik de verplichtingen van de nationale overheid op grond van de internationale regels en welke nationale wetgeving al betrekking heeft op het bestrijden van dopinggebruik. In hoofdstuk 7 ga ik in op de doorwerking van doping in het (verenigings)tuchtrecht en het civiele recht. In hoofdstuk 8 maak ik een korte rechtsvergelijking met de bestrijding van doping in Italië. In Italië is de bestrijding van dopinggebruik in specifieke ant-dopingwetgeving ondergebracht. Tot slot beëindig ik deze scriptie met mijn conclusie in hoofdstuk 9.

2. DE GEORGANISEERDE SPORT

2.1. HET EUROPESE SPORTMODEL

Sport is ontstaan uit het spel dat door mensen gebruikt werd als instrument voor vermaak en sociaal contact. Elke spelvorm had een eigen speldoel en eigen spelregels. Een van deze vormen was het wedstrijdspel. Naast het enkel actief bezig zijn met sport ontstond de behoefte om prestaties te leveren, records te verbeteren en onderlinge krachtmetingen en competities te houden vanuit nationale en internationale rivaliteit.¹⁴

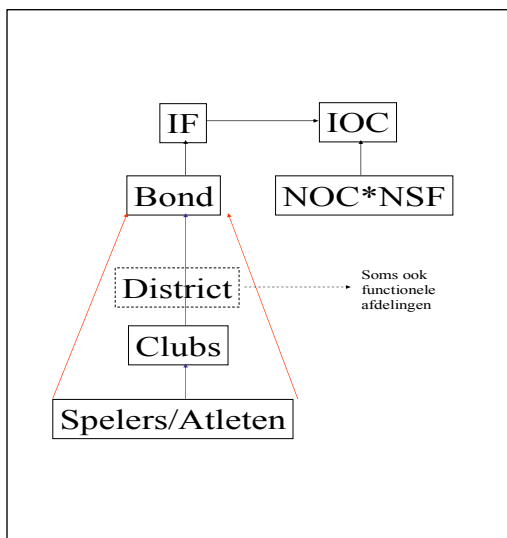
De sport heeft zich in Nederland ontwikkeld in verenigingsverband. De doelstelling van sportverenigingen is het beoefenen en bevorderen van een of meer bepaalde takken van sport. Boven deze verenigingen staan de overkoepelende organisaties, namelijk de bond of de internationale federatie van de betreffende sport. De bond of internationale federatie moet zorgen voor de bewaking en bevordering van een georganiseerd verloop van de wedstrijden, competities en recordpogingen.¹⁵

De sportorganisaties (ook wel bonden genoemd) zijn doorgaans verdeeld in regio's en districten. Dit zijn afdelingen van de bond als hoofdvereniging. Binnen deze regio's en districten worden competities gehouden, waarvan vervolgens de winnaars overblijven. Zij zullen zich binnen hun tak van sport gaan meten met sporters uit andere regio's en districten. Uiteindelijk wordt er op landelijk niveau door de beste sporters gestreden om nationale titels en records. Voor de beste nationale sporters geldt dan weer dat zij kunnen deelnemen aan internationale wedstrijden. Op Europees niveau kunnen sporters uitkomen tegen de beste sporters uit andere Europese landen en strijden om Europese titels en records. Mondiaal strijden sporters binnen hun tak van sport om wereld- en Olympische titels en records. Bij al deze verschillende wedstrijden en kampioenschappen van lokaal tot mondiaal niveau strijden sporters om de beste, de snelste of de sterkste te zijn.¹⁶

¹⁴ Van Staveren 2005, p. 11.

¹⁵ Van Staveren 2005, p. 29-32.

¹⁶ Van Staveren 2005, p. 29-32.

Het Europees sportmodel is opgebouwd met een piramidale structuur.

Niet alleen op nationaal maar ook op internationaal niveau worden krachten gebundeld door de vorming van internationale federaties. Hierdoor wordt in een nog groter verband met elkaar samenwerkt, maar mét behoud van zelfstandigheid. Net als de nationale sportorganisaties zorgen ook zij niet alleen voor de organisatie van wedstrijden op internationaal niveau, maar ook voor de handhaving van de principes van wedstrijdspel, zoals de gelijkwaardigheid en eerlijkheid van de krachtmeting, door het instellen van selectieniveaus en de noodzakelijke eenvormigheid van de spelregels. De internationale structuur van de sport is gebaseerd op het nationale rivaliteitkarakter en vanuit de internationale wedstrijden worden uiteindelijk de Europees- en wereldkampioen aangewezen.

Het Internationaal Olympisch Comité (IOC) organiseert de Olympische kampioenschappen tussen de verschillende bij hen aangesloten of erkende nationale sportorganisaties of Olympische Comités. Zoals de nationale sportorganisaties hoofdvereniging zijn in eigen land, zijn het Internationaal Olympisch Comité en de internationale federaties op internationaal niveau als hoofdvereniging te beschouwen. De nationale Olympische Comités (NOC's) en de nationale sportorganisaties staan als leden onder het IOC en de internationale federaties. In Nederland geldt het NOC*NSF als nationaal Olympisch Comité. De leden van

NOC*NSF worden weer gevormd door de nationale sportorganisaties van de verschillende takken van sport die zich bij NOC*NSF hebben aangesloten.¹⁷

2.2. DE JURIDISCHE BINDING

Er zijn verschillende juridische constructies denkbaar voor de organisatie van een bepaalde sport.¹⁸ Aansluiting van de geledingen binnen de sportorganisatie wordt gezocht bij de rechtspersonen ingesteld krachtens het Boek 2 Burgerlijk Wetboek. De vereniging en de stichting zijn over het algemeen (en kapitaalvennootschappen in het bijzonder) als rechtspersoon het juridische bindmiddel voor de leden.¹⁹

In principe komen lidmaatschapsverhoudingen alleen bij verenigingen voor. Vooral door de lidmaatschapsverhouding onderscheidt de vereniging zich van de stichting. Art. 2:285 lid 1 BW stelt uitdrukkelijk dat de stichting een rechtspersoon is die geen leden kent. Toch kan men aansluiting vinden bij een stichting door met de stichting een aansluitingsovereenkomst te sluiten.²⁰ In die aansluitingsovereenkomst kunnen ook zeggenschapsrechten vastgelegd worden. Deze vastlegging kan tot gevolg hebben dat tussen de stichting en de aangeslotene een rechtsverhouding ontstaat, die vrijwel gelijk is aan de lidmaatschapsverhouding.

De verenigingsvorm laat veel ruimte voor een eigen invulling van de lidmaatschapsrechten en -plichten, uiteraard binnen haar doelstelling, zoals het deelnemen aan het spel en het zich houden aan de spelregels en wedstrijdreglementen.²¹ De wetgever beperkt deze niet naar aard en omvang. Dat houdt ook in dat de vereniging dus reglementen kan opstellen die verband hebben met het gebruik van dopinggeduide middelen. De leden zijn gebonden zich hier aan te houden. Doen zij dat niet dan kunnen zonodig maatregelen worden opgelegd.

¹⁷ Van Staveren 2005, p. 29-32; Rechtbank te Utrecht 22 juni 2000, zaaknr. 116146/KGZA 00-579 AB (Kort Geding).

¹⁸ Hof 's-Hertogenbosch 12 december 1990, rolnr. n789/90He, *KG* 1991, 99.

¹⁹ Pres. Rb. Zutphen 2 juni 1983, rolnr. KG 97/83, *KG* 1983, 194; Pres. Rb. Utrecht 28 maart 1983, rolnr. KG 100/1983, *KG* 1983, 144.

²⁰ Arr. rechtbank Arnhem 14 september 1999, *KG* 1999, 315, *Sportzaken* 1993/3, p. 31; Rechtbank Utrecht 6 augustus 1999, *Sportzaken* 1999/3, p. 29.

²¹ Zie hierover meer Kollen 2007, p. 172 ev.

3. DOPING

3.1. DOPING HISTORISCH GEZIEN

Dopinggebruik kent een lange geschiedenis. Rond 2700 voor Christus werden in het oude China al extracten van de plant Efedra gebruikt om de vermoeidheid te bestrijden.²² De eerste Olympiërs gebruikten onder meer extracten van paddestoelen om hun prestaties te verbeteren.²³ Doping wordt niet alleen in de sport gebruikt. Daarbuiten worden dopingtechnieken gebruikt om seksuele, militaire, academische, muzikale en arbeidsprestaties te vergroten.²⁴ Vanaf de jaren dertig is het gebruik van amfetamines populair. Na de amfetamines kwamen de door de Russen ontwikkelde anabole steroïden en de corticosteroïden.²⁵ Sinds 1960 wordt het gebruik van dopinggeduide middelen in de sport als illegaal beschouwd.²⁶

In de jaren 70 en 80 was de Duitse Democratische Republiek (DDR) betrokken bij een zeer groot dopingschandaal. Verschillende sporters werden betrapt, maar ook aan de sportiviteit van de sporters die niet werden betrapt, wordt getwijfeld. Zeker 10.000 sporters hebben doping toegediend gekregen.²⁷ Er staan nog steeds records uit die tijd in de boeken, maar deze worden de zogenaamde ‘vervuilde’ records genoemd. Aan het eind van de jaren tachtig deed Erythropoëtine (EPO) zijn intrede, gevolgd door groeihormonen.²⁸

De Olympische Spelen van 2004 werd gekenmerkt door het gebruik van Tetrahydrogestrinon (THG).²⁹ In de aanloop naar het grote toernooi werden al

²² Efedra-extracten wordt onder andere gebruikt in hoestsiropen, vaak in combinatie met codeïne. De Argentijnse voetballer Diego Maradona werd in 1994 geschorst wegens het in zijn bloed hebben van efedra.

²³ Savulescu 2004, p. 1-5.

²⁴ Hoberman 1992, p. 52; Nelissen 2000, p. 10.

²⁵ Corticosteroïden die uitwendig gebruikt worden (huid, ogen en oren) zijn per 1 januari 2005 van de dopinglijst gehaald.

²⁶ Vaessen & Halin 2005, p. 33.

²⁷ Vaessen & Halin 2005, p. 36.

²⁸ Erythropoëtine (EPO) is een hormoon dat normaliter door de nier wordt aangemaakt en dat de vorming van rode bloedcellen in het lichaam stimuleert. Hierom wordt het ook wel kunstmatig toegediend als een vorm van doping, die het zuurstoftransporterende vermogen van bloed verhoogt.

²⁹ Tetrahydrogestrinon (THG) is een anabole steroïde.

verschillende topsporters betraft en vervolgens geschorst. Deze manier van doping was tot die tijd nog niet op te sporen. In de toekomst zullen er waarschijnlijk meer op te sporen maar ook niet op te sporen dopinggeduide middelen bijkomen. Veel zorg is ontstaan door de ontwikkeling van genetische doping.³⁰

3.2. IS DOPING ALLEEN GERELATEERD AAN SPORT?

Regelmatig worden dopingcontroles afgenomen door middel van urine-en bloedtesten. Deze controles vinden zowel kort voor als na wedstrijden en trainingen plaats maar ook op andere tijden. Wie positief wordt bevonden, wordt door of namens de sportorganisatie een straf (veelal een langdurige schorsing om deel te nemen aan wedstrijden) opgelegd en/of wordt zijn titel ontnomen. Maar de vraag die op komt is: is doping alleen gerelateerd aan de sport?

Het gebruik van dopinggeduide middelen is niet alleen gerelateerd aan de sport omdat het gebruik ook buiten de sport voorkomt. In de vorige paragraaf heb ik daar enkele voorbeelden van genoemd. Het gebruik van doping is ook meer een gedragspatroon, dat maatschappelijk onaanvaardbaar is. Doping kan niet langer worden afgedaan als louter gesjoemel in de sport, maar heeft zich ontwikkeld tot een geheel van gevaarlijke praktijken die de (volks)gezondheid en soms zelfs het leven van de mensen op het spel zet. Ook is van belang en zorgelijk dat dergelijke praktijken dikwijls en in toenemende mate bij jongeren worden geconstateerd.³¹ En in het bijzonder is het zorgelijk in combinatie met het feit dat deze middelen eenvoudig te verkrijgen zijn via allerlei circuits, zoals Internet enz.³²

³⁰ Zie persbericht 23 februari 2004 staatssecretaris Clémence Ross-van Dorp (Volksgezondheid, Welzijn en Sport) naar aanleiding van een onderzoek naar de mogelijke toepassing van genetische doping in de sport. "Topsporters en bezoekers van sportscholen moeten goed voorgelicht worden over de gevaren van gendoping." Uit het rapport blijkt dat het zeer aannemelijk is dat (top)sporters binnen vijf jaar hun toevlucht zullen nemen tot gendoping. Hierdoor wordt de genetische structuur van het lichaam aangepast. Doel van de gendoping is een betere sportprestatie. Genetische doping is sinds 1 januari 2003 door het IOC officieel toegevoegd aan de dopinglijst.

³¹ Zie de conclusies van de discussie in de werkgroep over de bestrijding van doping in de sport op de 10^e Europees Sportforum op 17-18 mei 2001 in Brussel. Zie ook de conclusies van het Nationaal Prevalentie Onderzoek Middelengebruik 2005 waaruit blijkt dat de aanvangsleeftijd voor het gebruik van dopinggeduide middelen steeds lager ligt.

³² *Kamerstukken II* 2005/2006, 30300 XVI, nr 117, p. 2-3.

3.3. WAAROM GEBRUIKT DE SPORTER DOPING?

Er zijn verschillende redenen te vinden voor het (toenemende) gebruik van dopinggeduide middelen. Op de eerste plaats is daar de prestatimaatschappij. De druk voor een sporter om te presteren is vaak enorm groot. Het behalen van grote sportprestaties brengt eeuwige roem. Maar ook de toeschouwers eisen steeds snellere, betere en hogere prestaties. De toeschouwer wil waar voor zijn geld. Op de tweede plaats is sprake van toenemende commercialisering van de sport. Er gaat enorm veel geld om in de sport en dat brengt druk met zich mee. De contracten die met sponsors en televisiestations worden gesloten zijn veeleisend. Een derde factor is de dwang van de sporter om dopinggeduide middelen te gebruiken. Men wil immers met gelijke middelen de strijd aangaan. “Als de concurrent het gebruikt waarom ik dan niet?”, zo wordt vaak geredeneerd.

Sport heeft op twee manier te maken met het lichaam. Het kan een middel zijn om het lichaam te vormen (gezondheid, schoonheid). Maar ‘het lichaam’ kan ook juist het middel zijn om de sport op niveau te brengen door training of door het gebruik van dopinggeduide middelen.³³ Dopinggebruik wordt ook gezien als een ethisch probleem. Doping doet afbreuk aan sportiviteitsnormen. “In onze maatschappij zijn er twee belangrijke voorwaarden om in het algemeen succes te behalen, namelijk een goede gezondheid en een voorbeeldige hygiëne. Als het gebruik van dopinggeduide middelen onze gezondheid schaadt, moet men het verbieden.”³⁴ Maar een intensieve competitie met veel wedstrijdverplichtingen schaadt ook de gezondheid van een atleet. Fysiek vergt de topsport vaak een (soms meer dan) wekelijkse prestatie met blessures als gevolg. Sporters raken ‘overtraint’ met alle pathologische gevolgen van dien.³⁵ Het ‘overtraint’ zijn leidt tot meer vermoeidheid en het minder goed presteren.³⁶ En dat zou mogelijk weer een reden voor een sporter kunnen zijn om dopinggeduide middelen te gebruiken.

³³ Den Dikken 2005, p. 20.

³⁴ Hoberman 1992, p. 54.

³⁵ Hoberman 1992, p. 43.

³⁶ Zie eveneens overwegingen Ontwerpresolutie Europees Parlement B6-0215/2005.

Het moet duidelijk zijn dat de sporter zelf verantwoordelijk is voor wat hij doet. Dit onderschrijft ook de World Anti-Doping Code (WADA-Code) in art. 2.1.1.³⁷ De WADA-Code is het fundamentele en universele document waarop het World Anti-Doping Programma voor sport is gebaseerd.³⁸ Het is de persoonlijke plicht van elke sporter om te garanderen dat er geen verboden stoffen binnenkomen in zijn of haar lichaam. Sporters zijn verantwoordelijk voor alle verboden stoffen of de afbraakproducten of markers daarvan die worden aangetroffen in monsters van hun lichaamstoffen. Er hoeft daarom geen nalatigheid of bewust gebruik door de sporter te worden aangetoond om een overtreding van een dopingregel vast te kunnen vaststellen.

3.4. DE DEFINITIE VAN DOPING

3.4.1. HET PROBLEEM VAN DEFINIERING

Doping is een ingeburgerde term in de huidige maatschappij maar is moeilijk te definiëren. Men moet daartoe gaan vaststellen welk middel ‘versterkend’ of ‘prestatieverhogend’ is. In het bijzonder is dit lastig omdat daarbij onderscheid gemaakt moet worden tussen wat ‘natuurlijk’ en ‘onnatuurlijk’ is. Maar ook moet men bepalen of een middel nu een voedingsmiddel betreft of een stimulerend middel.³⁹ Voor sommige mensen is doping iets waar je verslaafd aan bent, een soort *drug* dus. Voor anderen is het een middel om het ideale lichaam na te streven (de zogenaamde ‘cosmetische sporters’⁴⁰). Voor weer anderen is doping een stimulerend middel voor het sporten. Veel sporters zien doping niet als ontoelaatbaar.⁴¹

Doping is een uitdrukking die ook niet altijd met een verboden en schadelijk middel kan worden geassocieerd. Er bestaan ook onschuldige vormen van doping. Bijvoorbeeld het dieet van een sporter. Het gebruik van suiker in het voedsel van een lange afstandsloper is een vorm van doping die een te sterke daling van het

³⁷ Kollen 2004, p. 187.

³⁸ Memorie van Toelichting behorende bij Model Dopingreglement Nederlandse Sportbonden, p. 4; <http://www.dopingautoriteit.nl>

³⁹ Hoberman 1992, p. 41.

⁴⁰ De Hon & Van Kleij 2005, p. 8.

⁴¹ Hoberman 1992, p. 50.

bloedsuikergehalte moet tegengaan. Enkele bekende soorten van doping die bijna iedereen gebruikt zijn: alcohol, tabak, koffie, thee, cacao, aspirine.

Inmiddels zijn er verschillende definitievarianten de revue gepasseerd. Zo wordt onder doping verstaan:

- een meestal verboden methode of techniek die, via het toedienen of innemen van externe middelen een stimulerende en/of kalmerende uitwerking kan hebben op de hersenen of/en de lichaamshuishouding, waardoor inwendig stoffen worden geactiveerd die de lichaamsfuncties tijdelijk veranderen. Deze veranderingen kunnen op allerlei manieren en terreinen plaatsvinden. Ze kunnen de agressie verhogen, pijndrempels verhogen, uithoudingsvermogen stimuleren, het oordelingsvermogen aantasten, spierweefsel opbouwen en de inwendige verbranding versnellen of vertragen, al naargelang de bedoeling is. Deze kunstmatige ingreep is een opzettelijke verstoring van het lichamenlijk inwendige evenwicht en kan allerlei onbedoelde of schadelijke bijwerkingen hebben, vooral wanneer men het lichaam later niet de gelegenheid gunt zich te herstellen van dope- of drugeffect. Verslavingseffecten zijn niet altijd uitgesloten, hoewel dit doorgaans niet het geval is.⁴²
- het gebruik van substanties of de aanwending van middelen om het prestatievermogen van de sportbeoefenaar kunstmatig op te voeren, waardoor schade veroorzaakt kan worden aan zijn fysieke of psychische integriteit.⁴³
- de toediening aan een gezond individu of het gebruik door deze - op welke wijze dan ook - van stoffen die vreemd zijn aan het organisme, dan wel van fysiologische stoffen in abnormale hoeveelheden of langs abnormale weg, zulks met het enige doel de kunstmatige en oneerlijke beïnvloeding van de prestatie van deze persoon bij zijn deelneming aan een wedstrijd.⁴⁴
- het gebruik van werkzame stoffen en/of de toepassing van methoden, die dienen ter verbetering van de geschiktheid tot presteren en het wedstrijdresultaat. Doping is schadelijk voor de gezondheid, vervalst de sportieve prestatie en de competitie,

⁴² Zuiderwijk 1989, p. 7.

⁴³ Vlaams Parlement: *Stuk* 1854 (2003-2004) – Nr. 7.

⁴⁴ Resolutie (67)12 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa inzake doping van atleten.

ondergraaft het aanzien en de zin van de sport en is een vergrijp tegen het principe van fair-play.’⁴⁵

In art. 2 lid 1 Overeenkomst ter bestrijding van doping (anti-dopingverdrag) wordt doping als volgt omschreven:

a. de toediening aan sportmensen, of het gebruik door hen, van farmacologische groepen van dopingmiddelen of dopingmethoden;⁴⁶

Door de problematiek om een juiste definitie te vinden, is in 1994 binnen de georganiseerde sport gekozen voor een praktische oplossing. Er kwam een specifieke verwijzing naar de bestaande dopinglijst.⁴⁷

3.4.2. DE DOPINGLIJST

Met de verwijzing naar de dopinglijst is ook de discussie uitgesloten in hoeverre een bepaalde stof op de lijst prestatieverhogend en/of schadelijk is. Deze lijst met verboden stoffen en methoden werd voor het eerst in 1968 opgesteld. Bij de Olympische Spelen, dat jaar in Mexico, werden ook voor het eerst dopingcontroles gehouden. De Medische Commissie van het IOC heeft de dopinglijst sindsdien verschillende keren veranderd en aangepast aan nieuwe ontwikkelingen.

Een stof wordt op de dopinglijst geplaatst als aan twee van de volgende drie criteria wordt voldaan: 1. een stof is prestatiebevorderend; 2. een stof is schadelijk voor de gezondheid; 3. een stof gaat in tegen de ‘Spirit of Sport’gedachte.⁴⁸ Een middel wat niet prestatiebevorderend is, kan toch op de lijst gezet worden. Er staan ook drie ‘methoden’ op de dopinglijst vermeld.⁴⁹ De eerste methode is de methode om het

⁴⁵ Een oude definitie van doping van het Internationaal Olympisch Comité. Zie <http://www.stormpages.com/smartfitness/doping.html>

⁴⁶ Overeenkomst ter bestrijding van doping; Straatsburg, 16 november 1989; *Trb.* 1991, nr. 8; *Kamerstukken II* 22 671 en *Stb.* 1994, 878).

⁴⁷ *Kamerstukken II* 1998-1999, 26 429, nr. 8. Onder dopinggeduide middelen in de sport wordt verstaan de middelen zoals aangegeven op de lijst van het Internationaal Olympisch Comité. Ten aanzien van deze lijst draagt de Nederlandse overheid overigens een genuanceerd standpunt uit.

⁴⁸ Met de ‘Spirit of Sport’ worden de waarden en normen van sport bedoeld, zoals ‘fair-play’ en respect voor de regels van de sport en voor elkaar.

⁴⁹ Dopinglijst 1 januari 2007.

zuurstoftransport te verbeteren (onder andere door bloeddoping). De tweede methode kan omschreven worden als het ‘sjoemelen’ met de dopingcontrole, zoals het verwisselen van urine tijdens de controle. De derde methode is die van genetische doping: het niet-therapeutische gebruik van cellen, genen, genetische bouwstenen, of het veranderen van de genetische expressie, waardoor de sportprestatie kan worden verbeterd.

De definiëring van doping onder verwijzing naar de lijst is omstreden.⁵⁰ Geruime tijd is gepleit voor een definitie die doping afhankelijk maakt van de sport die men beoefent. Elke sport is namelijk verschillend en voor elke sport zijn er ook verschillende soorten doping. Daarom is er een nieuwe definitie van doping die hiermee rekening houdt en luidt als volgt: “doping zijn die producten die prestatiebevorderend zijn voor een specifieke sport en die, *evidence-based*, de gezondheid van een sporter schaden”. Ook op de dopinglijst wordt momenteel rekening gehouden met stoffen die in de ene tak van sport als doping worden gezien en in de andere niet.⁵¹

In art. 2 van het Model Dopingreglement Nederlandse Sportbonden⁵² wordt aangegeven dat onder doping wordt verstaan: de overtreding van een of meer bepalingen als beschreven in art. 3 tot en met art. 10 van datzelfde reglement. Niet alleen de aanwezigheid van verboden stof(fen) maar ook (de poging tot) het gebruik van een verboden stof en/of verboden methode, (poging tot) gebrekkige medewerking aan de dopingcontroles, gebrekkige informatieverstrekking door de sporter, (poging tot) frauderen, (poging tot) bezit, (poging tot) handel en de (poging tot) toediening is onder de definitie van doping gebracht.

In het kort is doping eigenlijk de overtreding van het dopingreglement waarin wordt verwezen naar verboden middelen en methoden vermeld op de dopinglijst.

⁵⁰ Sollie 2002, p. 14.

⁵¹ Dit betreft alcohol, hasj en weed, plaatselijk werkende pijnstillers, ontstekingsremmende en hartverlagende middelen. Slechts in bepaalde takken van sport kan het gebruik van deze middelen prestaties bevorderen.

⁵² Laatste versie 6.0, 11 april 2007 en gebaseerd op de World Anti-Doping Code 2003.

3.5. DE WADA EN HAAR TEGENSTANDERS

In 1999 werden tijdens het eerste World Doping Congres afspraken gemaakt tussen de sportorganisaties (aangesloten bij het IOC) en overheden. De aanleiding voor intensivering van het dopingbeleid was de Tour de France van 1998.⁵³ Twee belangrijke afspraken hadden betrekking op de samenwerking tussen sport en overheden en de harmonisering van regelgeving over doping. Die samenwerking leidde tot de oprichting van de World Anti-Doping Agency (WADA). De WADA wordt bestuurd door vertegenwoordigers van de overheid en de sport. Van de maximaal 40 leden in de Raad van de WADA kunnen maximaal 17 personen lid zijn die afkomstig zijn van het IOC, waaronder 4 atleten. Tevens worden 17 leden aangewezen door de publieke autoriteiten die betrokken zijn in de strijd tegen doping in de sport. De zetels voor vertegenwoordiging van regeringen van Europa in de WADA worden bekleed door leden van de Raad van Europa en de Europese Unie.⁵⁴

De WADA herziet en publiceert de dopinglijst bijna ieder jaar. Het WADA heeft een nultolerantie-beleid op het gebied van doping. Er zijn echter (wetenschappelijke) tegenstanders van het nultolerantie-beleid. Deze groep tegenstanders pleit voor een andere aanpak van doping, namelijk het gebruik van dopinggeduide middelen toestaan maar dan onder medisch toezicht.⁵⁵ Er gaan ook geregeld stemmen op om bepaalde vormen van doping die de gezondheid niet schaden toch toe te laten. Het voordeel van deze optie is dat hierdoor het experimenteren met meer gevaarlijke vormen van doping ontmoedigd wordt. Het grote probleem is dat uitsluitsel over de gezondheidsrisico's bij dopingproducten pas kan verkregen worden na langdurig wetenschappelijk onderzoek. Bepaalde gezondheidsproblemen kunnen zich immers pas manifesteren lang na het dopinggebruik. Het is dan ook niet zo eenvoudig om een lijstje onschadelijke dopingmiddelen op te maken.⁵⁶

⁵³ Ook wel de 'Tour de Dopage' genoemd.

⁵⁴ TMC Asser Instituut 2001, p. 14-15.

⁵⁵ Saculescu 2004, p. 1-5. Ondermeer Professor Julian Savulescu van de Universiteit van Oxford is een voorstander van het toestaan van doping onder medisch toezicht.

⁵⁶ Zie Itinera Institute, memo 2006/3, 15 augustus 2006, p. 11. Het Itinera Institute is een onafhankelijke denk- en doetank die wegen voor beleidshervorming naar duurzame economische groei en sociale bescherming identificeert en promoot, voor België en zijn regio's.

3.6. RECHTEN VAN DE SPORTER

Twee elementen uit de reglementen die op basis van de WADA-Code worden opgesteld, staan op gespannen voet met de rechten van de sporter. Ook deze reglementen en de daarin opgenomen tuchtrechtspraak zouden moeten aansluiten bij de garanties van de mensenrechtenverdragen, bijvoorbeeld het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM).⁵⁷ Nederland is partij bij het EVRM en het zou niet goed zijn als sportorganisaties de regels van het EVRM zouden negeren. Een arbitraal vonnis dat in strijd met de openbare orde, waaronder de regels van het EVRM behoren, is genomen komt voor vernietiging in aanmerking.⁵⁸ Ik ben van mening dat dit dus ook voor een uitspraak van een tuchtcommissie of commissie van beroep geldt.

Op de eerste plaats is het zo dat, wanneer dopinggeduide middelen worden gevonden in het lichaam van de sporter boven de gestelde norm, het schadelijke effect en de intentie om te frauderen niet eens meer bewezen hoeft te worden: de sporter is per definitie schuldig. De huidige dopingreglementering ontnemt vervolgens de sporter het recht niet om zijn onschuld aan te tonen maar het aantonen van zijn onschuld leidt nooit tot een vrijspraak. Wanneer de sporter kan aantonen dat er geen sprake is van een (aanmerkelijke mate van) schuld of nalatigheid, leidt dat slechts tot een strafvermindering maar nooit minder dan de helft van de (minimale) periode van uitsluiting. Bovendien moet de sporter dan aantonen hoe de verboden middelen of methoden in zijn lichaam terecht zijn gekomen.

Uitgaan van schuld op basis van een bloed- en urineonderzoek is op zich niet ondenkbaar.⁵⁹ Maar ik ben van mening dat het klakkeloos neerleggen van de schuld bij de sporter, als de norm van een bepaalde stof wordt overschreden wanneer het lichaam deze stof zelf aanmaakt (bijvoorbeeld testosteron) omstreden is.⁶⁰ De

⁵⁷ In België is als voorwaarde voor erkenning van een sportorganisatie gesteld, dat zij in de statuten op moeten nemen dat zij de principes en de regels van de democratie aanvaarden en tevens het EVRM en het Internationaal Verdrag betreffende de Rechten van het Kind onderschrijven.

⁵⁸ Art. 1065 Rv.

⁵⁹ Vergelijk art. 8 lid 2 Wegensverkeerswet 1994 waarin is bepaald dat het rijden onder invloed van alcohol boven een, door onderzoek vast te stellen, grens strafbaar is.

⁶⁰ Zie ook Hoberman 1992, p. 60.

sporter wordt weliswaar de gelegenheid geboden die schuld te weerleggen maar het zal nooit tot een vrijspraak leiden.

Ook is erkend dat niet alle vormen van doping met opzet plaatsvinden en dat dit niet noodzakelijkerwijs het prestatievermogen van de sporter ten goede komt.⁶¹ Dat ondervonden de voetballers Edgar Davids en Frank de Boer.⁶² Beiden werden positief bevonden na een dopingtest waarbij een afbraakproduct van nandrolon boven de vastgestelde norm werd gemeten. De voetballers betoogden dat de ingrediëntenlijst op het etiket van het voedingssupplement geen melding maakte van de aanwezigheid van die stof of dat de hormonen er tijdens de productie mogelijk als 'vervuiling' in terecht zijn gekomen.

Op de tweede plaats zouden de mogelijkheden van rechtsbijstand in de dopingreglementen beter geregeld moeten worden. Als thans een sporter zich wil verweren tegen een beslissing van een orgaan van een sportorganisatie, moet hij zelf voor rechtsbijstand zorgen.⁶³ Wil hij uiteindelijk tegen een uitspraak in beroep gaan bij het internationale sporttribunaal (het CAS in Lausanne, Zwitserland), dan zal hij óók zelf zijn rechtsbijstand moeten regelen. Bovendien kan het CAS bepalen dat alle kosten voor het vertalen van dossierstukken en de communicatie via een tolk voor zijn rekening komen.⁶⁴ Het EVRM heeft echter bepaald dat een ieder tegen wie vervolging is ingesteld het recht heeft op het kosteloos doen bijstaan door een tolk.⁶⁵ Illustratief staat het feit dat de sporter zelf zijn rechtsbijstand moet regelen in contrast ten aanzien van de rechten van een Russische handelaar in anabole steroïden die als verdachte in ons land een gratis tolk, vertaling van het dossier en een pro-deo advocaat krijgt toegewezen.

⁶¹ B6/0215/2005. Ontwerpresolutie Europees Parlement van 16 maart 2005.

⁶² E. Oudshoorn, 'Twijfels aan eerlijke kansen De Boer', *NRC Handelsblad* 25 juli 2001, p. 12.

⁶³ Zie bijvoorbeeld art. 17.4. Model dopingreglement Nederlandse Sportbonden.

⁶⁴ Art. 29 Procedures Rules CAS: The Panel may order that the parties bear all or part of the translation and interpreting costs.

⁶⁵ Art. 6 lid 3 EVRM.

4. BELANG VAN DE BESTRIJDING VAN DOPING

4.1. OVEREENKOMST TER BESTRIJDING VAN DOPING

In de preambule van de Overeenkomst ter bestrijding van doping (het anti-dopingverdrag) zijn een aantal rechtvaardigheidsgronden opgenomen om te streven naar de vermindering en uiteindelijke uitbanning van doping in de sport.⁶⁶ En daarin ligt ook het belang van de bestrijding van het gebruik van dopinggeduide middelen:

- de bescherming van de volksgezondheid en de gezondheid van de atleten;
- de bewaking van de ethische beginselen en opvoedkundige waarden van de sport.

Tevens wordt in de preambule gewag gemaakt van de aanvullende verantwoordelijkheden van de overheden en de particuliere sportorganisaties om een goed verloop van sportevenementen te waarborgen. Een verloop wat gebaseerd is op de beginselen van fair-play en een gezonde sportbeoefening.

Het anti-dopingverdrag beperkt zich echter tot de georganiseerde sport. Tijdens de Europese Raad van Wenen in december 1998 heeft de Raad een resolutie goedgekeurd waarin zij haar bezorgdheid uitdrukt over de verspreiding van doping in de sportwereld en over de ernst van deze praktijk.⁶⁷ De Raad benadrukte de noodzaak van handelen op het niveau van de Europese Unie en nodigde de lidstaten uit om samen met de Europese Commissie en de internationale sportorganisaties te onderzoeken welke maatregelen kunnen worden getroffen om de bestrijding van dit probleem te intensiveren.

4.2. ONTWERPRESOLUTIE TER BESTRIJDING VAN DOPING

Op 14 april 2005 is de ontwerpresolutie over de bestrijding van doping in de sport aangenomen.⁶⁸ Volgens het Europees Parlement beperkt het gevaar van doping zich niet tot beroepssporters, maar lopen ook amateur-sporters en jongeren gevaar. Het

⁶⁶ Overeenkomst ter bestrijding van doping; Straatsburg, 16 november 1989; *Trb.* 1991, nr. 8.

⁶⁷ *Pb C* 098/291. Zie conclusie 96.

⁶⁸ B6/0215/2005. Ontwerpresolutie Europees Parlement van 16 maart 2005.

Europees Parlement overwoog dat de volksgezondheid en de bescherming van minderjarigen prioriteiten voor de Europese Unie zijn. Het Europees Parlement vindt dat de Europese Unie het dopinggebruik moet bestrijden door middel van een voorlichtingscampagne en een doeltreffend, geïntegreerd beleid op alle verwante domeinen, namelijk volksgezondheid, preventie, onderwijs en farmaceutisch onderzoek. Voorts is het van belang dat de Europese Commissie wordt verzocht in het zevende kaderprogramma voor onderzoek, verder onderzoek voor te stellen naar nieuwe methoden om het gebruik van doping op te sporen en tegen te gaan.⁶⁹ De lidstaten en de Europese Commissie worden verzocht in de toekomst hun samenwerking met het WADA, de Raad van Europa en Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) te intensiveren om doeltreffend te kunnen optreden tegen het gebruik van prestatiebevorderende middelen.

In de ontwerpresolutie worden nog een aantal argumenten opgesomd, die het belang van de bestrijding van het gebruik van dopinggeduide middelen onderschrijven:

- Meer dan de helft van de burgers van de Europese Unie neemt regelmatig deel aan sportactiviteiten en nagenoeg 2 miljoen leraren, instructeurs en vrijwilligers besteden hun werk of vrije tijd aan de organisatie van sportactiviteiten;
- Beroeps- en amateursport hebben naast een economische betekenis ook een belangrijke educatieve en maatschappelijke rol door het bevorderen van vriendschap, solidariteit en fair-play en door vreemdelingenhaat en racisme te helpen overwinnen;
- Sportmannen en -vrouwen vervullen voor veel Europeanen en met name voor jongeren een voorbeeldfunctie;
- Er kan aangetoond worden, dat de druk om te presteren schadelijk is voor de gezondheid van sporters, maar er bovendien de oorzaak van is dat het gebruik van dopingproducten toeneemt;⁷⁰
- Commerciële sponsors hebben er belang bij dat doping wordt tegengegaan;
- De farmaceutische industrie is bezorgd over de gezondheid van sporters.

⁶⁹ De Europese kaderprogramma's van de Europese Unie zijn de voornaamste instrumenten voor de financiering van wetenschappelijk onderzoek.

⁷⁰ Zie eveneens de conclusies van het Nationaal Prevalentie Onderzoek Middelengebruik 2005, p. 22.

Kortom, er is veel tegen het gebruik van dopinggeduide middelen. Ondanks het feit dat een middel per definitie niet prestatiebevorderend hoeft te zijn.⁷¹ Het gaat ook niet alleen om algemene regels van eerlijke krachtmeting, maar ook om het belang van het imago van de sport. De sport die hierdoor in een kwaad daglicht komt te staan. Ook het maatschappelijke belang van de sport wordt voldoende onderschreven. In het verslag van de Europese Commissie over de bestaande sportstructuren en de sociale functie van de sport wordt terecht gesteld dat “sport een sector is waarbij EU-burgers van alle leeftijden, rangen en standen zich intens betrokken voelen en die hen dichter bij elkaar brengt.”⁷²

4.3. HET BELANG VAN DE SPORTORGANISATIES

De sportorganisaties spelen een prominente rol als het gaat om het geven van invulling aan de bijzondere kenmerken en het maatschappelijke belang van de sport. Het is van belang dat sporters sport bedrijven met een goede gezondheid. Het aanzien van de sport is in geding wanneer het gebruik van dopinggeduide middelen stand houdt.⁷³

Het gebruik van doping binnen de sport is een wereldwijd probleem geworden. Het IOC zet in de sportwereld de toon als het gaat om dopingbestrijding. Het IOC zet daarbij druk op de sportorganisaties door mee te gaan in de strijd. Sportorganisaties die zich daar niet aan houden, worden door het IOC gesanctioneerd. Bijvoorbeeld door het uitsluiten van deelname aan Olympische toernooien. Maar ook de overheid gaat mee in die strijd en verleent de organisaties minder faciliteiten (subsidies) wanneer deze zijn eigen weg kiest. Het belang van de sportorganisaties is dus enorm groot.

⁷¹ Zie ook Kuipers 2007, p. 64-65.

⁷² Zie hierover meer Blanpain 2002, p. 1.

⁷³ Van Staveren 2005, p. 52.

In het bijzonder is de wielersport in 2006 gestart om het imago van deze sport op te poetsen en is begonnen met een harde strijd tegen het gebruik van doping.⁷⁴ Ook de Amerikaanse baseball-sport heeft een onderzoek ingesteld naar de geruchten rondom het gebruik van dopinggeduide middelen binnen de honkbalsport. Het onderzoek heeft in ieder geval uitgewezen dat gewaakt moet worden voor de subjectieve tendensen binnen sportorganisaties. Het is denkbaar dat sportorganisaties niet geassocieerd willen worden met het gebruik van deze middelen en niet zullen schromen het dopinggebruik met 'de mantel der liefde te bedekken'.⁷⁵ Sportorganisaties komen niet graag negatief in de publiciteit en mogelijk is er binnen sportorganisaties sprake van een grote belangenverstrengeling (sponsors-bestuur-commissieleden).

De druk op sportorganisaties en de daarbij behorende organisatoren en sponsors wordt nog eens verhoogd door bijvoorbeeld het feit dat Duitse niet-commerciële tv-zenders (ARD en ZDF) in 2007 hebben besloten overeenkomsten over uitzendingen eenzijdig op te zeggen, als zich in de desbetreffende sport een dopingaffaire voordoet.⁷⁶ De sport loopt het risico dat de toeschouwers zich ervan afkeren, aldus Richard Pound (voorzitter WADA) aan de vooravond van de Olympische Spelen in 2004.⁷⁷

⁷⁴ Op 14 december 2004 hebben 19 wielerploegen uit de Pro Tour een ethische code aan de UCI (Wielerved) voorgedragen. Daarin stellen zij zich hard op tegen dopingzondaars. Het doel heiligt kennelijk de middelen. Vanaf 1 januari 2008 zullen alle profwielrenners een dopingpaspoort krijgen.

⁷⁵ The Associated Press 12 december 2007 naar aanleiding van het rapport van de Commissie Mitchell, die onderzoek doet naar de dopingperikelen in de Amerikaanse baseball-sport: The Mitchell Report exposes a "serious drug culture within baseball, from top to bottom," fingers MVPs and All-Stars and calls for beefed-up testing by an outside agency to clean up the game.

⁷⁶ Tijdens de Tour de France in 2007 zijn de uitzendingen om die reden ook opgeschort. Opmerkelijk dat een commerciële zender de uitzendrechten vervolgens heeft *geleased* en de uitzendingen heeft vervolgd.

⁷⁷ Volkskrant 10 augustus 2004.

5. SPORT EN RECHT

5.1. GRENSGEBIEDEN TUSSEN SPORT EN RECHT

In hoofdstuk 2 heb ik beschreven hoe uit het spel de sport is ontstaan en hoe de juridische bindingen binnen de georganiseerde sport over het algemeen in Nederland is geregeld. In toenemende mate ontstaan daarbij raakvlakken maar ook spanningsvelden tussen de spel- en sportregels en het (nationale en internationale) recht.

Op 2 januari 1927 betrad een wachtmeester der marechaussee het voetbalveld omdat hij tijdens de voetbalwedstrijd ZAC-Go Ahead zag, dat de voetballer Stevert zijn tegenspeler Bakker fors in de rug duwde. De wachtmeester meende te zien dat Stevert aan Bakker een aantal stompen gaf.⁷⁸ Hier was sprake van een eerste inmenging vanuit de overheid in het wedstrijdspel. De toenmalige minister van Justitie gaf na een onderhoud met de voetbalbond de politie instructie om zich in het vervolg te onthouden van inmengingen in bij het spel plaats hebbende gebeurtenissen en in de leiding van het spel, die was voorbehouden aan de scheidsrechter.

In 1973 spanden de professionele gangmakers van wielrenners op de baan Koch en Walrave een procedure aan bij het Hof van Justitie omdat de Union Cycliste Internationale (UCI) een regel had ingesteld die hen verbood zich als gangmakers in te zetten voor wielrenners van andere lidstaten van de Europese Unie.⁷⁹ Terecht werd een beroep gedaan op het EG-Verdrag, waarin in de artikelen 2, 17, 29 en 49 het verbod is opgenomen om werknemers van de lid-staten te discrimineren naar nationaliteit.

In het omstreden Bosman-arrest is vastgesteld dat het gemeenschapsrecht zich verzet tegen de toepassing van door sportverenigingen vastgestelde regels, volgens welke

⁷⁸ Wassing 1978, p. 81-84 ('De wachtmeester van Zwolle').

⁷⁹ Hof van Justitie EG 12 december 1974, *NJ* 1975, 148. Vergelijkbaar is Hof van Justitie EG 14 juli 1976, *NJ* 1977, 129 (Donà/Mantero) en Pres. Rb. Rotterdam 3 januari 1990 en Hof 's-Gravenhage 3 juli 1990, *NJ* 1991, 182 (Colyn-Zijlaard/UCI).

een beroepsvoetballer, die onderdaan is van een lidstaat, bij het verstrijken van het contract dat hem aan een club bindt, door een club van een andere lidstaat slechts in dienst kan worden genomen, indien deze club aan de club van herkomst een transfer- of opleidings- of promotievergoeding heeft betaald.⁸⁰

Dit zijn enkele voorbeelden die aangeven dat het recht wel degelijk binnen de sport van toepassing kan zijn zodra er een raakvlak is. De voorbeelden geven aan dat de raakvlakken divers van aard kunnen zijn. De beroepssporter met een arbeidscontract zal een raakvlak hebben met het arbeidsrecht.⁸¹ En de sporter die een zeer ernstige overtreding maakt, kan te maken krijgen met het strafrecht. De televisiebeelden van de overtreding van de voetballer Bouaouzan op zijn tegenstander Kokmeijer hebben voor veel afschuw en commotie gezorgd.⁸²

5.2. IS DOPING EEN SPORTREGEL?

Binnen een ‘gebied’ met eigen sportnormen en – regels heeft vanuit het spel, de sport zich ontwikkeld van het oorspronkelijke amateurisme via topsport naar beroepssport. Het ‘spelletje’ is hetzelfde gebleven. De sportorganisatie en haar leden hebben daarbij geaccepteerd dat bepaalde gedragingen geoorloofd zijn. Dat blijkt niet alleen uit het accepteren van bepaalde spelgedragingen maar ook uit de discussie over fair-play. Ik verwijs daarbij naar het argument dat het gebruik van dopinggeduide middelen zou leiden tot een oneerlijk verloop van de wedstrijd.

In de zaak Meca-Medina en Majcen/EG heeft het Gerecht van Eerste Aanleg bepaald dat dopingbestrijding in eerste instantie gericht is op het behoud van fair-play, zonder welke geen sprake meer is van sport.⁸³ Deze zuiver maatschappelijke doelstelling volstaat volgens het Gerecht om de strijd tegen doping te

⁸⁰ HvJ EG 15 december 1995, *NJ* 1996, 637.

⁸¹ Zie ondermeer Ktr. Rotterdam 5 april 1967, *NJ* 1967, 418 (Laseroms/Sparta); CRvB 10 april 1984, *RSV* 1985, 121 (verzekeringsplicht wielrenner); Hoge Raad 11 februari 1998, *BNB* 1998, 118 (X/KNVB); Rb. Amsterdam 3 april 1975, *NJ* 975 (Arie Haan/Ajax); Hof 's-Gravenhage 19 december 1995, *NJ* 1996, 387 (Paok/Haan); Rb. Amsterdam 9 november 1989, *KG* 1989, 422 (Ajax/Linder).

⁸² Zie ondermeer Hof 's-Gravenhage 29 mei 2006 (Kokmeijer/Bouaouzan).

⁸³ HvJ EG 30 september 2004, T-313/02 overweging 35 e.v. waar ogenschijnlijk de nadruk ligt op de zogenaamde ‘fair-play’gedachte.

rechtvaardigen. Deze strijd heeft in de tweede plaats tot doel de gezondheid van de sporters te beschermen. Zo maakt het dopingverbod, als bijzondere uitdrukking van het vereiste van fair-play, deel uit van de belangrijkste regel van het sportieve spel. Het Gerecht benadrukt hiernaast dat de sportbeoefening in wezen een belangeloze, niet-economische handeling is, zelfs in het geval van een sportieve beroepsactiviteit. Met andere woorden, ook bij de sportbeoefening door een beroepssporter houden het dopingverbod en de anti-dopingregelgeving uitsluitend verband met de niet-economische dimensie van de sport.

De dopingregel is volgens het Gerecht een sportregel. Wat voor soort regel is de dopingregel in het sportspel? In beginsel is de dopingregel, ook conform de uitspraak van het Gerecht, een regel van fair-play in het belang van een eerlijke krachtmeting. De sportregels kenmerken zich als algemene regels ten behoeve van eerlijke krachtmeting en zijn regels die (bepaalde) sport definiëren. Zonder deze regels is de bepaalde sport als sport niet meer herkenbaar. Het Gerecht heeft zo de dopingregel als een sportregel gedefinieerd. Ik ben het hier niet mee eens. Je kan je namelijk de vraag stellen in hoeverre er geen sprake meer zou zijn van fair-play, van een gelijke en eerlijke krachtmeting, als iedereen uit het team en ook de tegenstander doping zou mogen gebruiken. Dan is er toch sprake van fair-play?

In mijn optiek is de dopingregel geen sportregel. Dopinggebruik is een gedragspatroon dat weliswaar direct voortvloeit vanuit de sport, maar is niet direct gelieerd aan de sport.⁸⁴ Deze regels horen dan niet bij de sport als zodanig, maar meer bij de groep die aan de activiteit deelneemt. Het gaat dan om de groep, die ervoor heeft gekozen om een gevaarlijk middel te gebruiken. Niet alleen binnen maar ook buiten de sport komt dopinggebruik voor, alleen dan onder een andere naam, bijvoorbeeld drugsgebruik.⁸⁵

⁸⁴ *Kamerstukken II 2005-2006*, 30 300 XVA, nr. 117, p. 3; *Kamerstukken II 2001-2002*, 27841 en 24077, nr. 11, p. 1. Doping is nauw met de sport verweven, maar kent daarnaast maatschappelijke componenten die breder gaan dan de sport alleen.

⁸⁵ Zie ook *EU Organised Crime Report 2005*, p. 13: "Doping products (...) are used not only by sportsmen but also by drug addicts, who try to enhance the effect of other drugs."

6. DOPING IN NATIONAAL PERSPECTIEF

6.1. WELKE VERPLICHTINGEN HEEFT DE NATIONALE OVERHEID OP GROND VAN INTERNATIONALE REGELS BIJ HET BESTRIJDEN VAN DOPINGGEBRUIK?

In de sport is met betrekking tot de bestrijding van dopinggebruik het anti-dopingverdrag het belangrijkste internationale juridische kader. Het verdrag is bij Rijkswet van 17 november 1994 in Nederland goedgekeurd.⁸⁶ In art. 1 van dit verdrag is opgenomen dat de overheid, door de toetreding, zich verplicht heeft de voorgeschreven stappen te ondernemen die moeten leiden tot de vermindering en uiteindelijk uitbanning van doping in de sport.

Voorafgaand aan de vaststelling van het nieuwe verdrag zijn er een aantal richtlijnen, resoluties en aanbevelingen vastgesteld die relatie hebben met de bestrijding van doping⁸⁷. Maar ook na de vaststelling van het anti-dopingverdrag is binnen de Europese Gemeenschap nadrukkelijk aandacht voor de bestrijding van doping door het aannemen van nieuwe resoluties, richtlijnen enz.⁸⁸

⁸⁶ Rijkswet van 17 november 1994, *Stb.* 878.

⁸⁷ *Trb.* 1991, nr. 8: zie preambule Overeenkomst ter bestrijding van doping: Resolutie (67)12 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa inzake doping van atleten; Aanbeveling nr. R(79)8 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa inzake doping in de sport; Aanbeveling nr. R(84)19 inzake het 'Europees Handvest inzake de bestrijding van doping in de sport'; Aanbeveling nr. R(88)12 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa inzake het zonder voorafgaande waarschuwing houden van dopingcontroles buiten wedstrijden; Aanbeveling nr. 5 inzake doping, aangenomen door de 2e Internationale Conferentie van Ministers en Hoge Ambtenaren verantwoordelijk voor Sport en Lichamelijke Opvoeding, georganiseerd door de Unesco te Moskou (1988); Resolutie R(89)1 van 1 juni 1989 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa inzake doping.

⁸⁸ *PbEU* 1992, C44: Resolutie van 19 februari 1992 van de Raad en van de vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten, in het kader van de Raad bijeen, betreffende een gedragscode tegen doping in de sport; *PbEU* 1997, C 200/252: Resolutie van 13 juni 1997 over de rol van de Europese Unie op het gebied van de sport; *PbEU* 1999, C 098/291: Resolutie van 17 december 1998 over urgente maatregelen tegen doping in de sport; Advies 37/99 van het Comité van de regio's d.d. 16 september 1999: Advies inzake het "Europese sportmodel"; *PbEU* 2001, C 135/270: Resolutie van 7 september 2000 over de mededeling van de Europese Commissie een plan voor de bijdrage van de Gemeenschap aan de dopingbestrijding in de sport; *PbEU* 2002, L 183: Richtlijn 2002/46/EG van het Europese Parlement en de Raad van 10 juni 2002 betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der lidstaten inzake voedingssupplementen goedgekeurd; Resolutie van 14 april 2005 van het Europees Parlement over de bestrijding van doping in de sport (Niet in publicatieblad verschenen.); COM (2007) 391 11 juli 2007: Witboek sport van de Europese Commissie van de Europese Gemeenschappen 2007.

De bewaking van de ethische beginselen en opvoedkundige waarden van de sport is vervat in het Olympisch Handvest⁸⁹, het Internationaal Handvest voor Sport en Lichamelijke Opvoeding van de United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO)⁹⁰ en in de resolutie 76(41) van het Comité van Ministers van de Raad van Europa getiteld "A European Sport for All Charter"⁹¹.

De verplichting om doping in de sport te bestrijden is niet onvoorwaardelijk. Van belang is het feit dat het anti-dopingverdrag slechts van toepassing is op de georganiseerde sport. In art. 2 lid 1 aanhef en sub c is aangegeven dat onder 'sportmensen' wordt verstaan: personen die regelmatig deelnemen aan georganiseerde wedstrijden. Ook gezien het feit dat onder doping in dit geval wordt verstaan de middelen die door het IOC en/of internationale sportfederaties worden verboden, ziet men die sport klaarblijkelijk als 'georganiseerde' sport. Het probleem dat het verdrag vervolgens met zich meebrengt, is het feit dat de sportbeoefening die niet in georganiseerd verband plaatsvindt buiten schot blijft. Bekende voorbeelden daarvan zijn sportscholen, aerobic-centra, ballet- en dansscholen, body-building. Opmerkelijk omdat dopinggeduide middelen ook buiten de sportorganisaties om worden gebruikt en misschien nog wel in een grotere mate en wellicht ook veelal ondeskundig zonder enige begeleiding van een arts.

Het oplossen van het probleem van het gebruik van doping in de sport valt niet alleen onder de taak van de sportorganisaties, maar tevens onder de taak van de overheid.⁹² Het verdrag verplicht de overheid om in ieder geval samen te werken met de sportorganisaties(bonden).⁹³ De aangesloten landen kunnen zelf kiezen voor de wijze waarop zij die samenwerking gestalte geven. Zij kunnen kiezen voor specifieke

⁸⁹ Het Olympisch Handvest is de codificatie van de fundamentele principes, regels en verordeningen van de Olympische Spelen en geadopteerd door het IOC. Laatste versie 7 juli 2007 gepubliceerd door het IOC oktober 2007.

⁹⁰ Het Internationale Handvest inzake lichamelijke opvoeding en sportbeoefening, is op 21 november 1978 te Parijs door de algemene conferentie van de Unesco tijdens haar twintigste zitting aangenomen.

⁹¹ Aanbeveling nr. R (92) 13 REV van 16 May 2001. Het Europese Sport Charter (Aanbeveling (86)18 van 4 December 1986) werd in 1992 aangenomen en herzien in 2001.

⁹² Zie basisdocument, *De bestrijding van doping in de sport*, voor discussie in de werkgroep tijdens Eerste Europese conferentie over sport 21 en 22 mei 1999, Brussel 6 april 1999. p. 4.

⁹³ Zie art. 7 Overeenkomst ter bestrijding van doping; Straatsburg, 16 november 1989; *Trb.* 1991, nr. 8; *Kamerstukken II* 22 671 en *Stb.* 1994, 878).

wetgeving of vergelijkbare bestuurlijke maatregelen maar ook voor het verhinderen of intrekken van subsidies aan sportorganisaties, die onvoldoende maatregelen nemen om het gebruik van dopinggeduide middelen tegen te gaan.⁹⁴ Nederland heeft het anti-dopingverdrag op 11 april 1995 geratificeerd. In de memorie van toelichting behorende bij de goedkeuringswet wordt nadrukkelijk gesteld dat Nederland nog geen dopingwetgeving hoeft te ontwikkelen.⁹⁵ Sinds de inwerkingtreding op 10 juni 1995 richt de overheid, in overeenstemming met het doel van het verdrag, zich voornamelijk op de zelfregulering van de sportorganisaties. Primair ziet de overheid het als een taak van de sportorganisaties om het gebruik van dopinggeduide middelen door de sporter aan te pakken.⁹⁶ Het anti-dopingverdrag uit 1989 geeft weliswaar een juridisch kader maar is ontoereikend voor de bestrijding van de handel in en het gebruik van dopinggeduide middelen omdat het niet met dat oogmerk is opgesteld. Het is geen verdrag die de verplichting oplegt om voor het bestrijden van de handel en het gebruik specifieke nationaal wetgeving in te stellen.

Tijdens het tweede World Doping Congres in 2003 is afgesproken dat sportorganisaties de WADA-Code zouden implementeren en dat overheden zich zouden binden aan enkele onderdelen daarvan, zoals onder andere het nemen van maatregelen om de strijd tegen doping kracht bij te zetten door het steunen van nationale anti-dopingprogramma's, maatregelen ten aanzien van de verkrijgbaarheid van verboden stoffen en –methoden.⁹⁷ Sportorganisaties en overheden die hier niet aan zouden voldoen, worden vanaf februari 2006 uitgesloten van deelname aan of het organiseren van grote evenementen.

Omdat de WADA een privaatrechtelijke organisatie in Montreal (Canada) is, konden overheden zich daar niet rechtstreeks aan binden. Om de overheidsverplichtingen toch te formaliseren is gekozen voor een verdrag in het kader van de Organisatie van

⁹⁴ Zie art. 4 Overeenkomst ter bestrijding van doping; Straatsburg, 16 november 1989; *Trb.* 1991, nr. 8; *Kamerstukken II* 22 671 en *Stb.* 1994, 878).

⁹⁵ *Kamerstukken II* 1993/1994, 22 671, nr. 3, p. 9.

⁹⁶ *Kamerstukken II* 2005-2006, 30 300 XVA, nr. 117, p. 3; *Kamerstukken II* 2001-2002, 27841 en 24077, nr. 11, p. 1.

⁹⁷ Kollen 2004, p. 216: Art. 22.1 WADA-Code.

Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur (UNESCO).⁹⁸ Op 30 september 2006 is in de Tweede en Eerste Kamer de goedkeuring voorgelegd van het op 19 oktober 2005 te Parijs totstandgekomen Internationaal verdrag ter bestrijding van dopinggebruik in de sport.⁹⁹ Oók dit verdrag kent géén verplichting tot invoering of harmonisering van nationale wetgeving maar het staat Nederland vrij wetgeving te maken of bijvoorbeeld administratieve procedures in te stellen.¹⁰⁰ Nederland heeft tot op heden niet gekozen voor specifieke dopingwetgeving. Dit in tegenstelling tot landen als België, Spanje, Portugal. De Nederlandse overheid rekent wel tot haar taak het voeren van een anti-dopingbeleid.¹⁰¹

6.2. WELKE NATIONALE WETGEVING HEEFT BETREKKING OP HET BESTRIJDEN VAN DOPINGGEBRUIK?

In Nederland hebben we geen specifieke dopingwetgeving en de Nederlandse overheid streeft dat ook niet na.¹⁰² Het bestraffen van het gebruik van dopinggeduide middelen door de sporter is het primaat van de sportorganisatie zelf en gelieerde tuchtrechtelijke instanties.¹⁰³ Er zijn wél een aantal wetten, die op het terrein van dopingbestrijding een rol spelen. In de volgende subparagrafen wil ik aangeven welke nationale wetten raakvlakken hebben met doping.

6.2.1. WETBOEK VAN STRAFRECHT¹⁰⁴

Het strafrecht kent strafbepalingen, die verschillende rechtsgoederen in algemene betekenis beschermen. Het materiele strafrecht knoopt in dat geval aan bij menselijke gedragingen.¹⁰⁵ Het Wetboek van Strafrecht (WvSr) bevat een aantal bepalingen, die specifiek toepasbaar zijn in het kader van de bestrijding van doping in de sport.

⁹⁸ Zie ondermeer *Kamerstukken II* 2006/2007, 30835 (R 1816), A en nr. 1, p. 2.

⁹⁹ *Trb.* 2006, 194.

¹⁰⁰ Zie art. 5 Overeenkomst ter bestrijding van doping; Straatsburg, 16 november 1989; *Trb.* 1991, nr. 8; *Kamerstukken II* 22 671 en *Stb.* 1994, 878.

¹⁰¹ *Kamerstukken II* 2000/2001, 22 671, nr. 5, p. 1.

¹⁰² *Kamerstukken II* 2005/2006, 30300 XVI, nr. 117, p. 3.

¹⁰³ *Kamerstukken II* 2007–2008, 30 234, nr. 13, p.22.

¹⁰⁴ *Stb.* 2005, 255. Inwerking getreden op 30-01-1886, laatstelijk gewijzigd in 2005.

¹⁰⁵ Reijntjes & Boon 2000, p. 302.

Art. 174 lid 1 WvSr geeft aan dat, hij die waren verkoopt, te koop aanbiedt, aflevert of uitdeelt, wetende dat zij voor het leven of de gezondheid schadelijk zijn, en dat schadelijke karakter verzwijgende, wordt gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren of geldboete van de vijfde categorie. Als het feit iemands dood ten gevolge heeft, wordt de schuldige gestraft met levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren of geldboete van de vijfde categorie, aldus lid 2. Onder het begrip ‘waren’ kunnen we dopinggeduide middelen scharen als zij voor het leven of de gezondheid schadelijk zijn. Bovendien moet opgemerkt worden dat het hier in het bijzonder de handel in dopinggeduide middelen betreft die in het strafrecht betrokken kan worden. Het artikel beoogt de (gezondheid van de) mensen te beschermen tegen handelaren die bewust producten op de markt brengen, zonder de gevaarlijke aard hiervan bekend te maken. Dit artikel treft dan ook geen doel wanneer de handelaar, bijvoorbeeld door vermelding op het product of op een bijsluiter, aangeeft dat het product schadelijk is voor de gezondheid. Bovendien is omstreden of überhaupt bepaalde dopinggeduide middelen wel gevaarlijk zijn. De hoogte van de straffen geeft opsporingsambtenaren wel veel mogelijkheden om gebruik te maken van (bijzondere) opsporingsmethoden.¹⁰⁶ In 1995 is artikel 176 in het Wetboek van Strafrecht opgenomen waarmee een nieuwe bepaling is toegevoegd en de mogelijke sancties zijn uitgebreid. Op grond van lid 1 kan de handelaar ontzet worden uit de uitoefening van het beroep waarin hij het misdrijf heeft begaan. Bovendien kan op grond van lid 2 de rechtelijke uitspraak openbaar worden gemaakt.

Art. 330 lid 1 WvSr geeft aan dat, hij die geneesmiddelen verkoopt, te koop aanbiedt of aflevert, wetende dat zij vervalst zijn en die vervalsing verzwijgende, wordt gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren of geldboete van de vijfde categorie. In het tweede lid wordt aangegeven wanneer geneesmiddelen zijn vervalst. Dat is het geval wanneer door bijmenging van vreemde bestanddelen hun waarde of hun bruikbaarheid verminderd is. Ook hier is wederom de nadruk gelegd om de illegale handelaar van geneesmiddelen, waaronder ook middelen zich kunnen

¹⁰⁶ Bijvoorbeeld het aanleggen van telefoontaps (art. 126m WvSv) of het inzetten van observatieteams (art. 126o WvSv).

bevinden die als dopinggeduide middelen worden aangemerkt.¹⁰⁷ Maar ook hier geeft de definitie van vervalsing en de verzwijging voldoende ontsnappingmogelijkheid voor de handelaar om aan bestraffing te ontkomen. De handelaar zou middelen in zijn bezit kunnen hebben, die zijn samengesteld uit dezelfde bestanddelen van het originele product. Dit kan als hij de beschikking heeft over de receptuur. In dat geval zou er volgens de definitie geen sprake hoeven te zijn van een vervalsing. Ook zou de handelaar door middel van stickers op de producten aan kunnen geven dat deze vervalst zijn. De middelen zijn dan weliswaar vervalst maar hij verzwijgt dat niet voor de koper.

Art. 337 WvSr geeft daarnaast nog de mogelijkheid strafrechtelijk op te treden als bij de voornoemde handel bedrog wordt gepleegd met een anders handelsnaam of merk. De hoogte van de straf, een gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de vijfde categorie, beperkt overigens de mogelijkheden om (bijzondere) opsporingsmethoden te gebruiken. In dat opzicht zal het veelal lastig zijn om het opzettelijke karakter van de handeling te bewijzen. In veel gevallen zal een verdachte een ontkennende verklaring afleggen of in helemaal niets zeggen. De rechter zal dan op grond van objectieve omstandigheden moeten bepalen of opzettelijk is gehandeld. Het ontbreken van (bijzondere) opsporingsmethoden zal het niet eenvoudig zijn om die omstandigheden naar boven te halen. In de praktijk blijkt strafvervolging wegens merkinbreuk zelden voor te komen.¹⁰⁸ Bovendien wordt in lid 2 van art. 337 WvSr aangegeven dat het in voorraad hebben van enkele waren voor eigen gebruik niet strafbaar is.

Tot slot kan art. 140 WvSr nog worden aangesproken wanneer voornoemde handelingen plaatsvinden in georganiseerd verband: deelname aan een criminele organisatie.

De hiervoor vermelde artikelen concentreren zich op de handel van middelen waartussen zich ook dopinggeduide middelen kunnen bevinden. Maar ook de bepalingen zoals mishandeling en het toebrengen van zwaar lichamelijke letsels van

¹⁰⁷ Zoals bepaalde insulinepreparaten.

¹⁰⁸ Wichers Hoeth 2000, p. 204.

art. 300 WvSr kunnen in beeld komen. En dat zou ook zomaar dood door schuld van art. 307 WvSr kunnen zijn. Maar nogmaals, het betreffen hier geen bepalingen, die ingeroepen kunnen worden tegen de gebruiker zelf.

De sportorganisaties hebben geen mogelijkheden om het produceren, verhandelen en bezitten op te sporen. Zij bezitten geen opsporingsbevoegdheden die de overheid wél kan aanwenden. De verdeelsleutel om het strafbaar stellen van handelingen als produceren, verhandelen en bezitten over te laten aan de overheid en het bestraffen van de gebruiker in de sport door de sportorganisatie is dan ook een praktische ingeving. Het strafbaar stellen van het gebruik van doping door middel van het strafrecht, al dan niet met specifieke dopingwetgeving, kan hier overigens wel een voordeel mee opleveren. De overheid kan met gebruikmaking van de opsporingsbevoegden namelijk niet alleen de handelaar maar ook de gebruiker opsporen en laten bestraffen.

6.2.2. OPIUMWET¹⁰⁹

De doelstelling van de Opiumwet is tweeledig. Op de eerste plaats is het noodzakelijk dat geregeld is dat voor medische- en wetenschappelijke doeleinden er in voldoende mate verdovende middelen ter beschikking blijven. Op de tweede plaats is het nodig om het misbruik van en de illegale handel in opium en andere verdovende middelen tegen te gaan.¹¹⁰ Sommige dopinggeduide middelen komen voor op de lijsten die behoren bij de Opiumwet.¹¹¹ Het is verboden om die middelen binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen, te telen, te bereiden, te bewerken, te verwerken, te verkopen, af te leveren, te verstrekken, te vervoeren, aanwezig hebben of te vervaardigen.¹¹² Deze handelingen zijn alleen toegestaan als men hiervoor een ontheffing heeft.¹¹³ Op grond van art. 4 Opiumwet kunnen middelen die voor komen op de lijst als recept worden afgeleverd en mag de gebruiker die als zodanig in zijn bezit hebben. Het mag duidelijk zijn dat het hier

¹⁰⁹ *Stb.* 1976, 425.

¹¹⁰ Zie preambule Opiumwet van 12 mei 1928, tot vaststelling van bepalingen betreffende het opium en andere verdovende middelen.

¹¹¹ Bijvoorbeeld hydromorfon, methadon, morfine, oxycodon, oxymorfon, hasj, marihuana.

¹¹² Artt. 2 en 3 Opiumwet.

¹¹³ Art. 6 Opiumwet.

veelal zeer kleine hoeveelheden zal betreffen. Het betreffen hier 'bewustzijnsbeïnvloedende' middelen waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen drugs met een onaanvaardbaar risico (harddrugs zoals heroïne, cocaïne en LSD) en henneproducten (softdrugs, zoals hasj en marihuana).

De Opiumwet heeft twee lijsten als bijlagen. Harddrugs zijn geplaatst op lijst I, softdrugs op lijst II. Harddrugdelicten worden zwaarder bestraft dan softdrugdelicten. Er kan terzake van de eerste categorie een gevangenisstraf opgelegd worden van 4 tot 12 jaar. Ook hier geldt dat het gebruik van deze middelen per definitie niet strafbaar is. Sommige dopinggeduide middelen komen voor op deze lijsten. In dat opzicht lijkt de Opiumwet uiterst geschikt voor de bestrijding van de dopinghandel. Uitbreiding van de lijsten met alle middelen die ook op de dopinglijsten staan, zou de handel in de kaart spelen. Ook voor dopinggeduide middelen, die als gangbare medicijnen worden gebruikt, zullen dan de regels van de Opiumwet gaan gelden. Van belang is ook dat niet alle dopinggeduide middelen 'bewustzijnsbeïnvloedende' middelen zijn.

6.2.3. WET VOORKOMING MISBRUIK CHEMICALIËN¹¹⁴

In 2004 zijn twee Europese verordeningen¹¹⁵ vastgesteld met betrekking tot de vervaardiging en/of handel in en het toezicht op de in - en uitvoer van drugsprecursoren (chemische stoffen die nodig zijn om verdovende middelen en psychotrope stoffen te vervaardigen). Deze verordeningen vervangen onder meer de richtlijn 92/109/EEG¹¹⁶, die door Nederland geïmplementeerd is in de Wet voorkoming misbruik chemicaliën (Wvmc).

De Wet voorkoming misbruik chemicaliën heeft betrekking op het vervaardigen en/of de handel in en het toezicht op de in - en uitvoer van drugsprecursoren

¹¹⁴ *Stb.* 1995, 258 laatstelijk gewijzigd februari 2006, *Stb.* 2006, 68.

¹¹⁵ Het betreft de verordening (EG) nr. 273/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 11 februari 2004 inzake drugsprecursoren (*PbEU* L 47) en de verordening (EG) nr. 111/2005 van de Raad van 22 december 2004 houdende voorschriften voor het toezicht op de handel tussen de Gemeenschap en derde landen in drugsprecursoren (*PbEU* L 22).

¹¹⁶ *PbEG* 1192, L 370.

(chemische stoffen die nodig zijn om verdovende middelen en psychotrope stoffen te vervaardigen). De stoffen mogen alleen aan een beperkte groep personen en instellingen worden geleverd. Er moeten derhalve maatregelen worden genomen om het juiste evenwicht te vinden tussen enerzijds de wens om te voorkomen dat drugsprecursoren in handen komen van illegale drugsproducenten en anderzijds het streven om te voorzien in de commerciële behoeften van de chemische bedrijfstak.¹¹⁷

De omschrijving van de gedragingen waarvan overtreding een economisch delict oplevert heeft de vorm van een verbod op overtreding van die artikelen van de verordeningen die rechtsplichten voor de marktdeelnemers in het leven roepen (art. 2 en 4, tweede lid Wvmc).

In de categorieën geregistreerde stoffen behorende bij de Wvmc vinden we stoffen terug, zoals efedrine, die ook op de dopinglijst staan vermeld van de WADA. In dat opzicht heeft de Wvmc weliswaar een raakvlak met dopinggeduide middelen voor zover het de handel zou betreffen maar heeft geen bepalingen die het gebruik aan banden leggen. De wet is ook niet met die doelstelling in het leven geroepen. Het betreft slechts de regulering van de legitieme handel. De verbodsbepalingen zijn ondergebracht in de WED.

6.2.4. GENEESMIDDELENWET¹¹⁸

Het gebruik van geneesmiddelen, waaronder ook dopinggeduide middelen zoals anabole steroïden en/of groeihormonen¹¹⁹, is per definitie ook niet op basis van de Geneesmiddelenwet strafbaar. De Geneesmiddelenwet is bedoeld om in het kader van de volksgezondheid de artsnijbereidkunst te controleren. Het doel van de wet is het garanderen van de kwaliteit van medicijnen, vooral in het licht van de veiligheid en klinische effectiviteit op ziekteverschijnselen. De handel in medicijnen is op

¹¹⁷ *Kamerstuk II* 2005-2006, 30329, nr. 3, p. 1.

¹¹⁸ *Stb.* 2007, 93.

¹¹⁹ Anabole steroïden en/of groeihormonen zijn UR-geneesmiddelen (art. 1 Geneesmiddelenwet) waarvoor op grond van art. 57 Geneesmiddelenwet een handelsvergunning kan worden afgegeven.

grond van art. 18 Geneesmiddelenwet alleen toegestaan met een daarvoor afgegeven vergunning.

De bestrijding van de ‘handel’ in dopinggeduide middelen is een belangrijke taak van de overheid. Om dat belang nog eens te benadrukken, is op 5 april 2002 de toen geldende Wet op de Geneesmiddelenvoorziening¹²⁰ op initiatief van de toenmalige staatssecretaris Vliegthart van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) gewijzigd.¹²¹ Daarmee is beoogd de illegale handel in geneesmiddelen zwaarder te kunnen bestraffen. De oude wet merkte illegale handel in geneesmiddelen slechts aan als een overtreding. Een hogere strafmaat moest er tevens toe leiden dat deze illegale handel beter opgespoord kan worden.¹²² Door de lage strafmaat bleven opsporingsbevoegdheden beperkt. De directe aanleiding voor wijziging van de oude wet waren de ervaringen van de Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) en een rapport van het Nederlands Centrum voor Dopingvraagstukken (NECEDO).¹²³ In dat rapport werd geconstateerd dat er tussen de 150 en 200 miljoen gulden omging in de handel in dopingmiddelen in de sport.¹²⁴ De lage bestraffing werd in dat rapport als een belemmering gezien om de handel effectief aan te kunnen pakken.

De overtreding wordt sinds de wijzigingswet van 5 april 2001 als een economisch delict aangemerkt op grond van de WED.¹²⁵ Het gevolg is dat het opzettelijk plegen van dit strafbare feit op grond van art. 2 lid 1 juncto art. 6 lid 1 onder 1° WED een misdrijf is met een sanctie van 6 jaar of geldboete van de vijfde categorie. Het Wetboek van Strafvordering biedt ruime mogelijkheden om opsporingsmethoden te gebruiken die de illegale handel kan opsporen.¹²⁶

¹²⁰ Op 8 februari 2007 vervangen door de nieuwe Geneesmiddelenwet (*Stb.* 2007, 93).

¹²¹ *Stb.* 2001, 206.

¹²² *Kamerstukken II 1999-2000*, 27261, nr. 3, p. 2.

¹²³ Thans ‘de Dopingautoriteit’. De Dopingautoriteit is 1 juli 2006 ontstaan uit de fusie van het Nederlands Centrum voor Dopingvraagstukken (NeCeDo) en Doping Controle Nederland (DoCoNed). De officiële naam luidt: Stichting Anti-Doping Autoriteit Nederland, kortweg de Dopingautoriteit.

¹²⁴ Koert & Van Kleij 1998.

¹²⁵ *Stb.* 2001, 206.

¹²⁶ Zoals het aanhouden buiten heterdaad (art. 54 WvSv), het aftappen van telefoons (art. 126m WvSv) en het inzetten van observatieteams (art. 126o WvSv).

6.2.5. WET OP DE BEROEPEN IN DE INDIVIDUELE GEZONDHEIDSZORG¹²⁷

De Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg (hierna Wet BIG) beoogt de kwaliteit van de beroepsuitoefening in de individuele gezondheidszorg te bevorderen en te bewaken en de patiënt te beschermen tegen ondeskundig en onzorgvuldig handelen door beroepsbeoefenaren. De wet spitst zich toe op de individuele gezondheidszorg, dat wil zeggen zorg die rechtstreeks is gericht op een persoon. In de wet worden acht beroepen genoemd: apothekers, artsen, fysiotherapeuten, gezondheidszorgpsychologen, psychotherapeuten, tandartsen, verloskundigen en verpleegkundigen. De wet BIG is in de plaats gekomen van twaalf oude wettelijke regelingen en heeft een eind gemaakt aan het absolute verbod op het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst.¹²⁸

In artt. 35 tot en met 39 Wet BIG worden een aantal voorbehouden handelingen opgesomd. Deze handelingen mogen alleen worden verricht door daartoe bevoegde beroepsbeoefenaren, om te voorkomen dat door ondeskundig handelen onaanvaardbare gezondheidsrisico's voor de patiënt ontstaan. Bovendien is in de wet aan de vrijheid van medisch handelen een strafbepaling toegevoegd: het toebrengen van schade aan iemands gezondheid is strafbaar. Het betreft wetgeving specifiek voor beroepsbeoefenaren die rondom sporters actief zouden kunnen zijn. Als de beroepsbeoefenaar weet of een ernstig te vermoeden heeft dat hij schade of een aanmerkelijke kans op schade aan de gezondheid van een ander veroorzaakt, kan hij gestraft worden met een gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van de derde categorie.¹²⁹

Toch biedt deze wet slechts beperkt mogelijkheden als we een verband leggen met de hulp bij het gebruik van dopinggeduide middelen. De Wet BIG regelt de zorgverlening door beroepsbeoefenaren. In plaats van het verbod op de uitoefening van de geneeskunst is er nu een wettelijke regeling die het geneeskundig handelen in principe vrijlaat. Daarmee is ieders vrijheid om de hulpverleners te kiezen die hij of

¹²⁷ *Stb.* 1997, 501.

¹²⁸ Art. 145 Wet BIG.

¹²⁹ Art. 96 Wet BIG.

zij wenst, vergroot. Het staat de sporter vrij om gebruik te maken van de diensten van een verpleegkundige die formeel niet meer bevoegd is haar beroep uit te oefenen. Maar in dat geval is de verpleegkundige wel onrechtmatig bezig, zeker als om het voorbehouden handelingen gaat.

Los van deze bevoegdheid kan een sportorganisatie alleen regels stellen ten aanzien van de leden (met een lidmaatschap) of personen die door een aansluitingsovereenkomst (in de sport ook wel licentie of contract genoemd) zijn aangesloten.¹³⁰ Andere personen rondom de sporter zoals doktoren, fysiotherapeuten en andere verzorgers die geen lid zijn van de sportorganisatie vallen niet onder het (verenigings)tuchtrecht, waaronder de dopingreglementen, van de betreffende organisatie. Om die reden kunnen ze ook niet door de sportorganisatie tuchtrechtelijk gestraft worden wanneer zij de sporter helpen met het gebruik van dopinggeduide middelen, bijvoorbeeld hulp bij het toedienen van bloeddoping. De sportorganisatie staat in dat opzicht machteloos tegenover deze personen.

6.2.6. OVERIGE MAATREGELEN

Tot slot kan nog verwezen worden naar de richtlijnen voor artsen over het sportmedisch handelen.¹³¹ In deze richtlijnen wordt aandacht besteed aan de doping in de sport. Een arts die de richtlijnen overtreedt, kan een disciplinaire straf opgelegd worden door de Koninklijke Nederlandsche Maatschappij ter bevordering der Geneeskunst.

¹³⁰ Dijk & Van der Ploeg 2002, p. 99.

¹³¹ http://www.sportgeneeskunde.com/richtlijnen_voor_artsen_omtrent_het_sportmedisch_handelen

7. DOPING EN TUCHT- EN CIVIELRECHT

7.1. DOPING EN HET (VERENIGINGS)TUCHTRECHT

Over het algemeen hebben de tuchtrechtelijke zaken in de sport te maken met overtredingen van de spelregels of andere gedragingen die bijvoorbeeld de betreffende sportvereniging in diskrediet brengen, zoals wangedrag. Maar door middel van het (verenigings)tuchtrecht kan ook corrigerend en bestraffend worden opgetreden naar aanleiding van een overtreding van de dopingreglementen.¹³²

Op grond van art. 8 Grondwet en art. 11 EVRM is er vrijheid om een vereniging op te richten.¹³³ Die vrijheid is niet helemaal onbeperkt omdat de vereniging zich wel aan een aantal wettelijke regels moet houden.¹³⁴ Voor het overige is de vereniging vrij zich naar eigen goeddunken in te richten. En dat geldt ook voor de inrichting van het (verenigings)tuchtrecht. Het (verenigings)tuchtrecht is geen wettelijk tuchtrecht zoals het medische tuchtrecht of het tuchtrecht voor advocaten. Algemeen wordt erkend dat het (verenigings)tuchtrecht een eigen terrein heeft maar het heeft veel kenmerken van het strafrecht, het bestuursrecht en het privaatrecht.

Zoals in paragraaf 2.2. is aangegeven, zijn de sporters door hun lidmaatschap of aansluitingsovereenkomst (de beroepssporter veelal via een arbeidsovereenkomst) aangesloten bij de sportorganisatie en gebonden aan de regels die door die betreffende sportorganisatie zijn ingesteld.¹³⁵

Over het algemeen hebben de verenigingen, die aangesloten zijn bij een bond, hun (verenigings)tuchtrechtspraak overgedragen aan een onafhankelijk en onpartijdig tuchtorgaan dat door de algemene ledenvergadering statutair is ingesteld.¹³⁶ Maar

¹³² Kollen 2007, p. 208.

¹³³ Zie over de gebondenheid aan een vereniging onder andere Dijk & Van der Ploeg, p. 10 e.v.

¹³⁴ Zo besteedt de wet veel aandacht aan het ledenkarakter van de vereniging, maar met betrekking tot de inhoud van het lidmaatschap, de rechten en verplichtingen wordt in feite alleen het stemrecht van een lid in de algemene vergadering dwingend voorgeschreven.

¹³⁵ Dijk & Van der Ploeg, p. 99.

¹³⁶ De verplichting om zich te onderwerpen aan het (verenigings)tuchtrecht moet verankerd zijn in de statuten op grond van art. 2:27 lid 4 BW.

het is ook mogelijk de (verenigings)tuchtrechtspraak ‘uit te besteden’ aan het Instituut Sportrechtspraak te Amsterdam.¹³⁷ Veelal kleine tot middelgrote sportorganisaties hebben hier al voor gekozen. Via een statutaire bindingsclausule en een overeenkomst van opdracht kan het instituut rechtspreken in naam van, ten behoeve van en voor rekening en risico van sportorganisaties die lid zijn van NOC*NSF.¹³⁸ Tuchtrechtelijke uitspraken op het gebied van doping werken grensoverschrijdend. Zo worden uitspraken in internationaal verband wederzijds erkend.¹³⁹

Bijzonder is dat in principe een lid door zijn vereniging, zijn bond en zelfs door de internationale federatie voor hetzelfde feit bestraft kan worden.¹⁴⁰ Er geldt geen ‘ne bis in idem’-bepaling binnen het verenigingsrecht zoals we die kennen van art. 68 WvSr. Er kan wél rekening worden gehouden met de straffen die door een andere bevoegde instantie zijn opgelegd. Via het (verenigings)tuchtrecht kunnen behaalde titels worden ontnomen en bijbehorend prijzengeld worden teruggevorderd.¹⁴¹

Nationale sportorganisaties kunnen in conflict komen met hun internationale federaties wanneer de dopingreglementen niet met elkaar in overeenstemming zijn. Zo zijn de dopingregels van de FIFA vastgelegd in de FIFA Disciplinary Code en in de Doping Control Regulations for FIFA Competitions and Out of Competition. Leden van de FIFA moeten de bepalingen met betrekking tot dopingcontroles en de bijbehorende disciplinaire straffen overnemen zoals deze in de FIFA reglementen

¹³⁷ Het Instituut Sportrechtspraak is in 2003 door het NOC*NSF opgericht.

¹³⁸ Het Nederlands Olympisch Comité*Nederlandse Sport Federatie (NOC*NSF) is de bundeling van de georganiseerde sport in Nederland. De 90 aangesloten landelijke sportorganisaties vertegenwoordigen samen ongeveer 30.000 verenigingen met in totaal ruim 4,7 miljoen georganiseerde sporters.

¹³⁹ Art. 45 Model dopingreglement Nederlandse Sportbonden: Onverminderd het recht op beroep, zal de Bond verleende dispensaties, opgelegde voorlopige maatregelen en tuchtrechtelijke uitspraken die consistent zijn met de World Anti-Doping Code, erkennen en respecteren.

¹⁴⁰ In de Tour de France in 2007 kunnen sporters en begeleiders, die door de Franse dopingwetgeving verboden bezit en gebruik van dopinggeduide middelen verdacht worden, strafrechtelijk vervolgd worden door de Franse justitie maar ook tuchtrechtelijk door de UCI, door het organiserende comité ‘Société du Tour de France’ en door de eigen ploeg.

¹⁴¹ Wielrenner Floyd Landis raakte in 2007 zijn eindzege in de Tour de France van 2006 kwijt. De Amerikaan werd door een arbitragecommissie van het Amerikaanse antidopingbureau USADA schuldig bevonden aan doping en kreeg ook een schorsing van twee jaar. Ook het prijzengeld van ca. 400.000 dollar moet hij inleveren.

zijn opgenomen. Tevens is bepaald dat er maatregelen genomen zullen worden tegen voetbalbonden die zich niet aan deze voorschriften houden.¹⁴²

In 2004 was de dopingzaak van de NAC-speler Tamas Petö binnen de voetbalwereld onderwerp van gesprek. De speler was na een overtreding van de dopingreglementen door de Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond (KNVB) niet volgens de reglementen van de overkoepelende FIFA behandeld.¹⁴³ Dat was het gevolg van het feit dat de KNVB de dwingende internationale dopingvoorschriften nog niet in haar eigen statuten en reglementen had opgenomen. De sanctie was niet in overeenstemming met de geldende FIFA-reglementen, die toen minimaal een onvoorwaardelijke schorsing van zes maanden en een boete van 6.600 euro voorschreven, opgelegd. Ook de Franse en Italiaanse bond hadden in soortgelijke situaties in de ogen van de FIFA gehandeld in strijd met de dopingreglementen.¹⁴⁴ Het gevolg hiervan was dat de KNVB door de FIFA een geldboete werd opgelegd.

In toenemende mate hanteren de sportorganisaties het modeldopingreglement dat is opgesteld door de Dopingautoriteit en dat aansluit bij de WADA-Code. In dit modelreglement zijn een groot aantal tuchtrechtelijke bepalingen opgenomen. Met de dreiging van kortingen op de subsidies van het ministerie van VWS en NOC*NSF worden de aangesloten sportorganisaties min of meer gedwongen hun dopingreglement aan te passen aan de WADA-Code.¹⁴⁵ Veel sportorganisaties ervaren dit 'met de rug tegen de muur'. Alle partijen die de WADA-Code hebben onderschreven, moeten zorgdragen voor harmonisering van de dopingregels.¹⁴⁶ Met andere woorden, alle sporten krijgen te maken met dezelfde regels, controles en verboden stoffen. De aparte positie die sommige sportorganisaties met een eigen dopingreglement nog innemen, zal verdwijnen, zo deze al niet verdwenen is.¹⁴⁷

¹⁴² FIFA circular no. 898, Harmonisation of associations' doping control regulations with those of FIFA, 18 februari 2004, Zurich.

¹⁴³ De FIFA heeft overigens pas sinds 2004 een dopingreglement dat in overeenstemming is met de WADA-Code.

¹⁴⁴ Voetbal International 29 september 2004: 'FIFA laakt Nederland, Frankrijk en Italië',

¹⁴⁵ Zie *Anti-dopingbeleid NOC*NSF 2001-2004*, Hoofdstuk 2 Visie en Strategie, p. 18.

¹⁴⁶ Kollen 2004, p. 186: Zie Deel 1 WADA-Code.

¹⁴⁷ Zo hanteerde de Koninklijke Nederlandse Schaak Bond (KNSB) tot 2004 slecht dopingcontroles op een zestal dopinggeduide middelen.

De overtreding van de dopingreglementen wordt niet gezien als een spelovertrading tijdens de wedstrijd. De wedstrijd wordt ook niet onderbroken voor het controleren op het gebruik van dopinggeduide middelen. Een spelovertrading is bijvoorbeeld wél het uitvoeren van een grove ‘tackle’, dat tegen de spelregels is en waarvoor de scheidrechter een diskwalificatie moet geven. Óók al zou dit bijvoorbeeld hebben geleid tot een onregelmatig verloop van een wedstrijd. In de sport vinden dopingcontroles namelijk voor of na (en dus niet tijdens) de wedstrijd plaats. Doping wordt daarom primair gezien als wangedrag. De straffen die voor het gebruik kunnen worden opgelegd zijn zwaar. Bij een eerste overtreding kan een uitsluiting worden opgelegd van een periode van 2 jaar. Bij een tweede overtreding kan zelfs een levenslange uitsluiting als straf worden uitgesproken.¹⁴⁸

Over het algemeen worden de dopingcontroles uitgevoerd in de toplaag van de betreffende sportorganisaties. Dit treft dan ook veelal de topsporter (vaak ook een beroepssporter). De gevolgen die dat met zich mee kan brengen, blijven niet beperkt tot de uitsluiting van deelname aan de sport. Het heeft veelal ook financiële en arbeidsrechtelijke consequenties. Voor de beroepssporter kan dit immers betekenen dat hij ‘brodeloos’ wordt. In dat opzicht is er steeds discussie over de verhouding tussen overtreding en de opgelegde straf.

Naast het feit dat het gebruik van dopinggeduide middelen het (verenigings)tuchtrecht kan raken, geldt dit ook voor de sporter die deze middelen in zijn bezit of verhandeld heeft. In art. 8 en 9 van het modeldopingreglement van de Dopingautoriteit (gebaseerd op de WADA-Code) is daarvoor een tuchtrechtelijke strafbepaling opgenomen.¹⁴⁹ In principe kan de sporter, die betrapt wordt op de ‘handel’ van dopinggeduide middelen zowel door het tuchtorgaan van de sportorganisatie als wel strafrechtelijk worden aangepakt.

Voor de tuchtrechtspraak binnen de sport gelden óók de beginselen van het voeren van een eerlijk proces, bijvoorbeeld het beginsel van de berechting door een

¹⁴⁸ Art. 36 Model Dopingreglement Nederlandse Sportbonden versie 6.0 2007.

¹⁴⁹ Kollen 2004, p. 199: zie ook art. 10 WADA-Code.

onpartijdige instantie, het beginsel van hoor en wederhoor en het recht op een eerlijke verdediging. In het verleden is nogal eens kritiek geweest op de inrichting van de (verenigings)tuchtrechtspraak. In de dopingzaak van Ben Johnson tijdens de Olympische Spelen van 1988 in Seoel was de medische commissie zowel de berechtende instantie als ook de instantie die de dopinglijsten en de strafbare feiten vaststelde.¹⁵⁰ Ook was in deze zaak opmerkelijk dat de uitslag van de dopingtest voortijdig was uitgelekt. In principe zou dit bij dopingzaken niet meer voor moeten kunnen komen omdat art. 7 lid 2 van de Overeenkomst ter bestrijding van doping en art. 8 van de WADA-Code het recht op een eerlijk proces garandeert.

De overheid heeft gekozen voor gecontroleerde zelfhandhaving. De overheid dwingt door diverse maatregelen de sportorganisaties om te handhaven. Maar die zelfhandhaving is lastig. Steeds duiken er weer nieuwe dopinggeduide middelen op die niet op de dopinglijst voorkomen.¹⁵¹

Kortom, het tuchtrecht binnen verenigingsverband speelt een nadrukkelijke rol in de bestrijding van het gebruik van dopinggeduide middelen. Daarbij is een dopingreglement leidend. Een dopingreglement dat door verenigingen zelf kan worden opgesteld maar over het algemeen wordt het modeldopingreglement van de Dopingautoriteit gehanteerd dat is opgesteld op basis van de WADA-Code.

7.2. DOPING EN HET CIVIEL RECHT

7.2.1. HET VERBOD OM NAAR DE RECHTER TE GAAN

De gevolgen van het gebruik van dopinggeduide middelen kunnen doorwerken in het civiele recht. Sportorganisaties kunnen in hun reglementen niet uitsluiten dat een sporter ook nog een beroep doet op de burgerrechter, omdat dit een grondwettelijk

¹⁵⁰ Van Staveren 2005, p. 145.

¹⁵¹ Op 28 september 2007 maakt de Franse krant L'Equipe bekend dat de wielrenner Rasmussen, ontslagen tijdens de tour de franse door de Rabobankploeg, het middel Dynepo zou hebben gebruikt. Dynepo is een nieuwe vorm van het EPO-product die niet op de dopinglijst voorkomt.

recht is.¹⁵² Art. 17 Grondwet bepaalt dat niemand tegen zijn wil kan worden afgehouden van de rechter die de wet hem toekent. In de al aangehaalde zaak Koch-Walrave/UCI werd dit verbod ter discussie gesteld.¹⁵³ De UCI beriep zich op het feit dat een arbitrageclausule in de reglementen hen verplichtte om met hun geschil naar de arbitragecommissie te gaan. Zo'n verbod is echter een vergaande uiting van vijandigheid van de sport tegenover het rechtsverkeer.¹⁵⁴ Het verbod wat in sommige reglementen van sportorganisaties is opgenomen bestaat nog steeds, maar is gericht tegen zaken die de sport zelf betreffen, maar gaat bijvoorbeeld niet over de arbeidsgeschillen tussen sporters en hun clubs en bonden. Het kan niet zo zijn dat de sportorganisaties zich helemaal buiten de wet stellen.

Het verbod is gericht tegen de inmenging van buiten af en tegen zaken die de sport zelf betreffen, zoals het vaststellen van de spelregels. Het richt zich niet tegen juridische figuren als het huren van een veld, het verpachten van de sportkantine of het arbeidsgeschil tussen de sporter en zijn club. Naar mijn mening staat een dergelijke uitsluiting in de reglementen in Nederland niet alleen op gespannen voet met art. 17 Grondwet maar ook met art. 6 EVRM.

7.2.2. GEBREKKIGE BESLUITVORMING

Het verbod om naar de rechter te stappen geldt ook niet in een situatie waarbij er sprake is van een gebrekkige besluitvorming door het (tucht)orgaan van de sportorganisatie. De rechter is namelijk bevoegd een besluit nietig te verklaren en/of te vernietigen.¹⁵⁵

In 1993 stapt de discusswerper Erik de Bruin naar de rechter om een besluit van een onbevoegd orgaan van de Koninklijke Nederlandse Atletiek Unie (KNAU) aan te vechten.¹⁵⁶ Erik de Bruin was positief getest op een dopingcontrole. Op basis

¹⁵² Voor 1 september 2001 gold bij de FIFA de regel dat het verenigingen, clubs of leden niet was toegestaan om met betrekking tot geschillen met de bond of andere verenigingen naar de rechter te stappen. Zij waren verplicht om met dat geschil naar een arbitragecommissie te gaan.

¹⁵³ HvJ EG 12 december 1974, *NJ* 1975, 148.

¹⁵⁴ Van Staveren 2005, p. 5.

¹⁵⁵ Art. 2:15 BW.

¹⁵⁶ Rb. Utrecht 3 september 1993, *KG* 1993, 661 (De Bruin/KNAU).

daarvan had het bestuur een voorlopige voorziening getroffen door Erik de Bruin voorlopig uit te sluiten van deelname aan wedstrijden. In zijn optiek was er echter sprake van een gebrekkige beslissing die niet in overeenstemming was genomen met de statuten. Volgens de statuten was niet het bestuur maar de tuchtcommissie bevoegd een dergelijke maatregel op te leggen.

Opgemerkt moet worden dat tuchtrechtelijke beslissingen marginaal worden getoetst. Dat brengt met zich mee dat klachten tegen deze beslissingen eerder worden gehonoreerd indien procedurele regels niet in acht zijn genomen, dan wanneer het gaat om de inhoud van de beslissing.¹⁵⁷

7.2.3. ARBITRAGE

De Grondwet geeft ook een mogelijkheid voor arbitrage zoals uitgewerkt in art. 1020 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Art. 17 Grondwet bepaalt: ‘Niemand kan tegen zijn wil worden afgehouden van de rechter die de wet hem toekomt.’ De woorden ‘tegen zijn wil’ impliceren dat iemand ‘met zijn wil’ wel kan worden afgehouden van de rechter die de wet hem toekent. Een andere bepaling met dezelfde strekking is vastgelegd in het EVRM en het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (IVBPR).¹⁵⁸

Als partijen arbitrage wensen, moet uit een overeenkomst blijken dat zij dat beiden willen. Onder de overeenkomst tot arbitrage wordt ook begrepen een arbitraal beding dat is opgenomen in bindende statuten of reglementen. Wanneer een sportorganisatie met een sporter een overeenkomst heeft om geschillen over de arbeidsovereenkomst voor te leggen aan een aangewezen arbitragecommissie, zal de burgerlijke rechter zich onbevoegd moeten verklaren.¹⁵⁹

¹⁵⁷ Van Staveren 2005, p. 144.

¹⁵⁸ Op grond van artt. 6 EVRM en 14 IVBPR heeft een ieder recht op een eerlijke en openbare behandeling door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige bij de wet ingestelde rechterlijke instantie.

¹⁵⁹ Zo probeerde de voetballer Trabelsi tevergeefs zijn geschil met Ajax omtrent de eenzijdige optie in het contract te laten behandelen door de Amsterdamse voorzieningenrechter. Rb. Amsterdam 4 mei 2004, *KG* 2004, 793 SR, LJN: AO8985 (Trabelsi/Ajax).

Ondanks het bestaan van een arbitrageovereenkomst kan de rechter desgevraagd op grond van art. 1051 Rv. een voorziening in kort geding geven. Deze mogelijkheid is geboden als in de arbitrageovereenkomst geen regeling is getroffen om bij spoedeisende zaken een onmiddellijke voorziening te eisen. Een arbitraal vonnis kan overigens wel worden vernietigd door het instellen van een zogenaamde ‘rekest civiel’.¹⁶⁰ De gronden daarvoor zijn echter beperkt en een dergelijke procedure gaat hoogstwaarschijnlijk langer duren dan voor partijen wenselijk is.¹⁶¹ Daarom zal binnen een sportorganisatie veelal de arbitragecommissie het aangewezen orgaan zijn dat zich over een zaak zal buigen.

7.2.4. CONSEQUENTIES ALS PARTIJEN TOCH NAAR RECHTER GAAN

Een internationale federatie kan de nationale sportorganisaties een bepaling laten opnemen waarin staat dat het voor haar leden verboden is de gang naar de civiele rechter te maken. Maar in de verhouding tot de leden van onze nationale sportorganisaties beperkt het Nederlandse recht die bepaling. Opname van deze regel in de statuten zou geen effect hebben. Maar welke consequenties kan dit voor de partijen met zich meebrengen?

Het gevolg zou kunnen zijn dat internationale federatie de nationale bond of de sporter een straf of maatregel oplegt (Bijvoorbeeld een geldboete of het niet mogen deelnemen aan een internationaal evenement.). Partijen zullen niet snel naar de burgerrechter stappen. De druk en macht van de internationale federaties is groot. Bovendien zullen partijen meer baat hebben bij een oordeel door een instantie die kennis van zaken heeft. In dit geval in het bijzonder kennis op het gebied van doping(reglementering).

Er is in Nederland geen jurisprudentie waaruit blijkt, dat een sporter die een geschil heeft over het gebruik van dopinggeduide middelen samen met de sportorganisatie, ondanks het bestaan van een arbitrageclausule, voor een gang naar de rechter hebben gekozen.

¹⁶⁰ Art. 1064 Rv.

¹⁶¹ Art. 1065 lid 1 Rv.

7.2.5. 'AANSPRAKELIJKHEID' DOPINGGEBRUIKER

Een ander juridisch figuur die een verband kan leggen tussen doping en het civiele recht is die van de 'aansprakelijkheid'. Het is verdedigbaar om dopinggebruikers financieel aansprakelijk te stellen voor de schade die ze bijvoorbeeld hun medesporters of sponsors zouden toebrengen. Art. 6:162 Burgerlijk Wetboek (BW) zou daarvoor in aanmerking kunnen komen.¹⁶² Het doel van art. 6:162 BW is immers het schadeloos stellen van iemand die schade ondervindt door degene die de schade veroorzaakt.

De optie om gebruik te maken van art. 6:162 BW is echter problematisch. Het is zeer moeilijk om de (imago)schade voor bijvoorbeeld een sponsor te gaan becijferen. Na het uitbarsten van de Festina-affaire tijdens de Tour de France in 1998 steeg de verkoop van Festina-uurwerken spectaculair.¹⁶³ Je zou je af kunnen vragen of de betrokken wielrenners hier niet alsnog financieel voor beloond moeten worden. Er is geen jurisprudentie in Nederland waaruit blijkt dat medesporters een sporter, die door dopinggebruik bijvoorbeeld prijzengeld heeft gewonnen, civielrechtelijk aansprakelijk hebben gesteld.

In dit verband maak ik een rechtsvergelijk met de Duitse wetgeving. In Duitsland wordt namelijk het zogenaamde begrip 'sportbedrog' gehanteerd.¹⁶⁴ Art. 263 Strafgesetzbuch kan worden ingeroepen als een sporter een overwinningspremie heeft gehaald, terwijl achteraf wordt vastgesteld dat hij deze niet verdiend heeft omdat hij dopinggeduide middelen heeft gebruikt. De sporter heeft zich wederrechtelijk bevoordeeld en aan anderen, bijvoorbeeld de organisator of de concurrenten, vermogensschade toegebracht.

¹⁶² Art. 6:162 lid 1 BW: Hij die jegens een ander een onrechtmatige daad pleegt, welke hem kan worden toegerekend, is verplicht de schade die de ander dientengevolge lijdt, te vergoeden.

¹⁶³ Zie ondermeer hierover <http://213.75.12.27/planet/show/id=67782/contentid=863572/sc=1f58e6>

¹⁶⁴ Art. 263 StGB: Wer in der Absicht, sich oder einem Dritten einen rechtswidrigen Vermögensvorteil zu verschaffen, das Vermögen eines anderen dadurch beschädigt, daß er durch Vorspiegelung falscher oder durch Entstellung oder Unterdrückung wahrer Tatsachen einen Irrtum erregt oder unterhält, wird mit Freiheitsstrafe bis zu fünf Jahren oder mit Geldstrafe bestraft.

8. RECHTSVERGELIJKING

In dit hoofdstuk zal ik enkele uitgangspunten van het dopingbeleid in Nederland en Italië bespreken en vergelijken. In tegenstelling tot Nederland heeft namelijk onder andere Italië sinds 2001 specifieke anti-dopingwetgeving en is de dopingbestrijding een zaak van politie en justitie. Op 2 januari 2001 is de *Legge Disciplina della tutela sanitaria delle attività sportive e della lotta contro il doping* (Legge) in werking getreden.¹⁶⁵ Los van de dopingbestrijding houdt een bij de wet ingestelde commissie, bestaande uit vertegenwoordigers van het Ministerie van Gezondheid, Ministerie van Cultuur, leden van het Italiaanse IOC, leden uit sportorganisaties en personen uit de medische en farmaceutische industrie, zich nadrukkelijk bezig met de vaststelling van criteria, methoden en uitvoering van de dopingcontroles.¹⁶⁶ De commissie stelt ook de lijst van verboden middelen samen.

De sporter die in Italië betrapt wordt op het gebruik van dopinggeduide middelen is bij de wet strafbaar.¹⁶⁷ In de Legge wordt gesproken over het gebruik van dopinggeduide middelen met als doel de wedstrijdprestaties van de sporters te verhogen.¹⁶⁸ Bovendien wordt verwezen naar het anti-dopingverdrag.¹⁶⁹ Ik trek dan ook de conclusie dat het hier om specifieke dopingwetgeving gaat die de sporter in georganiseerd verband treft. Deze expliciete dopingwetgeving past weliswaar in het kader van het anti-dopingverdrag maar isoleert daarmee wel de sporter van de andere maatschappelijke gebieden. En dat vind ik persoonlijk niet juist. Immers, zoals hiervoor al is aangegeven, worden ook buiten de georganiseerde sport veel dopinggeduide middelen gebruikt. Binnen de sportorganisatie biedt het tuchtrecht voldoende mogelijkheden om te sanctioneren wanneer de sporter zich niet houdt aan de regels van de bond, waaronder de dopingreglementen. In het strafrecht gaat het om de bestraffing van gedragsnormen voor iedereen. Als de inzet van het strafrecht zuiver bedoeld is om het rechtsgoed ‘gezondheid’ te beschermen, zou dat dus voor

¹⁶⁵ Wet nr. 376 van 14 december 2000, gepubliceerd in *Gazetta Ufficiale* nr. 294 op 18 december 2000.

¹⁶⁶ Art. 3 Legge.

¹⁶⁷ Art. 9 Legge.

¹⁶⁸ Art. 1 lid 1 Legge.

¹⁶⁹ Art. 1 lid 2 Legge.

iedere burger moeten gelden. Ter illustratie moet dat dus ook gelden voor de sporter die buiten georganiseerd verband met gebruik van dopinggeduide middelen de Himalaya wil beklimmen.

Nederland hecht een grote waarde aan het zelfbeschikkingsrecht van de burger. In Art. 11 Grondwet is bepaald dat een ieder het recht heeft op onaantastbaarheid van zijn lichaam, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen. Bij de grondwetsherziening in 1983 is dit recht gedefinieerd als ‘het recht op afweer van invloeden van buitenaf op het lichaam’. Een van de componenten die daarbij werd onderscheiden is het recht zelf over het lichaam te beschikken.¹⁷⁰ De burger mag zoveel rookwaren, drugs en drank gebruiken als hij wil. De Nederlandse overheid voert wel op veel fronten overheids campagnes (voorlichting) om het gebruik te ontmoedigen. De burger mag dus ook dopinggeduide middelen gebruiken maar moet dat dus niet in georganiseerd sportverband doen. Dan komt hij in aanraking met de regels van de sportorganisatie. De Nederlandse overheid laat het ook verder aan de sportorganisatie over om daar maatregelen tegen te nemen. De Italiaanse overheid daarentegen heeft het gebruik van dopinggeduide middelen door de sporter bij de wet strafbaar gesteld. Op die manier grijpt de Italiaanse dus rechtstreeks in op het zelfbeschikkingsrecht. De Nederlandse overheid gaat daar niet aan voorbij. In mijn optiek terecht. Ook omdat er nog teveel vraagtekens zijn over (de gevolgen van) doping. Weliswaar probeert de Nederlandse overheid door middel van subsidiemaatregelen sportorganisaties te bewegen een actief anti-dopingbeleid te voeren maar daar blijft het dan ook bij.

Als gevolg van de overheidsinvloed kan in Italië de sporter die dopinggeduide middelen gebruikt, naast de tuchtrechtelijke bestraffing die de sportorganisatie doorgaans zal opleggen, dus strafrechtelijk vervolgd worden. Los van de reden waarom de Italiaanse overheid nadrukkelijk de taak van bestrijding van het gebruik doping door de sporter in georganiseerd verband op zich heeft genomen, ontstaat er

¹⁷⁰ Akkermans, Bax & Verhey 2005, p. 103 e.v.

in ieder geval een spanningsveld met het ‘ne bis in idem’-beginsel.¹⁷¹ Vanwege het feit dat de dopingvoorschriften voor de sportorganisaties zware straffen kent, waardoor de sporter al in een groot isolement terecht komt (verbanning uit de totale sport), lijkt mij de aanvullende oplegging van een gevangenisstraf en geldboete buitenproportioneel en onwenselijk. Het strafrecht zou alleen ingeroepen moeten worden als er geen minder ingrijpende middelen meer ter beschikking staan. Ik merk daarbij wel op dat de Legge vereist dat aangetoond moet worden dat de sporter òf culpoos òf opzettelijk heeft gehandeld. Dat brengt met zich mee dat de sporter die aantoonbaar geen schuld te hebben weliswaar een gevangenisstraf of boete kan ontlopen maar op grond van de dopingvoorschriften slechts in aanmerking kan komen voor een strafvermindering.

¹⁷¹ Ook België kent anti-doping wetgeving en het spanningsveld met de dubbele bestraffing. Begin 2002 werd bij een huiszoeking dopingproducten, waaronder EPO, groeihormonen, adrenaline, testosteron, morfine en amfetamines, aangetroffen bij de Belgische wielrenner Vandenbroucke. Vandenbroucke testte zelf negatief maar hij werd vanwege het bezit van doping wel geschorst door zijn sportorganisatie. Het parket van Dendermonde wilde Vandenbroucke echter ook strafrechtelijk vervolgen. Volgens Vlaamse dopingwetgeving is de overheid bevoegd tot het uitvoeren van dopingcontroles en het opleggen van sancties bij overtredingen van de (doping)wetgeving. Deze sancties moeten door de diverse sportorganisaties in Vlaanderen ten uitvoer worden gelegd. Echter, de hiervoor genoemde erkenning had in het geval van de Belgische wielrijdersbond nooit plaatsgevonden. De verdediging van Vandenbroucke beriep zich, in mijn optiek terecht, op het principe dat men niet twee maal mag gestraft worden voor dezelfde feiten.

9. CONCLUSIE

Centraal in deze scriptie staat de hoofdvraag: “Moet het gebruik van doping door middel van het strafrecht bestreden worden?” Ik concludeer dat naast de beginselen van fair-play binnen de sport het rechtsgoed ‘bescherming van de gezondheid’ het te beschermen rechtsgoed is. Maar met de overheid concludeer ik ook dat het gebruik van dopinggeduide middelen door de sporter in georganiseerd verband middels het (verenigings)tuchtrecht (zelfs zwaar) bestraft kan worden. Het dopinggebruik moet dan ook niet door het strafrecht strafbaar gesteld te worden.

Op de eerste plaats is de sporter zelf verantwoordelijk voor wat hij doet. Dit onderschrijft ook de dopingreglementering. Uiteraard wil de sporter winnen en zal om dat te kunnen bereiken vaak de grenzen opzoeken. De overheid grijpt ook niet direct in bij het gebruik van dopinggeduide middelen door de sporter in georganiseerd verband en hecht nog grote waarde aan het zelfbeschikkingsrecht. Het wordt ook niemand verboden drugs te gebruiken of grote hoeveelheden alcohol te nuttigen. Het is zelfs toegestaan om bepaalde kleine hoeveelheden hennep of hasjiesj voorhanden te hebben. De wetgever heeft met het oog op de bescherming van de gezondheid in relatie tot dopinggeduide middelen al verschillende strafbepalingen gemaakt (artt. 174, 330 en 337 WvSr, artt. 2 en 3 Opiumwet, artt. 2 en 4 Wvmc, art. 18 Geneesmiddelenwet, art. 2 Wet BIG). Onder andere het verboden bezit en de verboden handel in dopinggeduide middelen kan daarmee voldoende worden gehandhaafd. Daarentegen mag de sporter gebruiken wat hij wil, maar kan daarmee in aanraking komen met de verplichtingen vanuit zijn binding met zijn sportorganisatie. De sportorganisatie die over het algemeen dan gepast zal reageren met sancties. Daar moet de sporter in georganiseerd verband zijn conclusies uit trekken.

Op de tweede plaats zou het betrekken van de sporter die dopinggeduide middelen gebruikt in het strafrecht, de sport isoleren van andere maatschappelijke gebieden. Het gebruik van dopinggeduide middelen in het strafrecht betrekken is weliswaar een optie die past binnen het anti-dopingverdrag, maar het bij wet strafbaar stellen

raakt meer dan alleen de georganiseerde sport. En dat zou niet juist zijn omdat ook buiten de georganiseerde sport veel dopinggeduide middelen worden gebruikt. Strafrechtelijke bepalingen over het gebruik van dopinggeduide middelen (waaronder ook de middelen die op de lijsten van de Opiumwet staan) zou voor iedereen van toepassing moeten zijn.

Op de derde plaats wordt bij het in stelling brengen van het strafrecht door de overheid direct ingegrepen in de sportorganisaties, die in beginsel een eigen verantwoordelijkheid hebben. Het is de sportorganisatie zelf die voldoende mogelijkheden heeft met de dopingreglementen, die voor de sporter bindend zijn, om tuchtrechtelijk te handhaven. Door de inbreng van het strafrecht ontstaat ook het gevaar van een dubbele bestraffing (internationaal ook wel aangeduid als '*double jeopardy*'). Een probleem wat het dubbel vervolgen met zich meebrengt, is dat de sporter die in een strafrechtelijke procedure wordt vrijgesproken, daarmee nog niet de mogelijkheid heeft om weer te sporten wanneer hij ook tuchtrechtelijk door zijn eigen vereniging of bond is veroordeeld. Om dit te voorkomen, zou juridisch geregeld moeten worden dat de vrijgesproken sporter weer wordt toegelaten tot zijn vereniging om weer deel te kunnen nemen aan de activiteiten. De mogelijkheden van 'herziening' of 'gratie' opnemen in de tuchtrelementen zou daarbij overigens een optie kunnen zijn.

Op de vierde plaats zijn de straffen die binnen de sportorganisatie voor het gebruik kunnen worden opgelegd zwaar. Men kan zelfs discussiëren over de proportionaliteit. Maar het geeft wel een duidelijk signaal. Bij een eerste overtreding kan al een uitsluiting worden opgelegd van een periode van 2 jaar. Bij een tweede overtreding kan zelfs een levenslange uitsluiting als straf worden uitgesproken. Voor een sporter is dat een zware straf. Hij kan niet alleen zijn sport meer uitoefenen, maar veelal zal ook zijn lidmaatschap worden ontnomen en de beroepssporter zal ook zijn 'baan' verliezen. Ook wordt hij door de straf sociaal geraakt. De sport heeft immers een belangrijke sociale functie, zoals ook de Europese Commissie stelt. Ik ben van mening dat nieuwe wetgeving pas ingevoerd moet worden als bestaande wetgeving of maatregelen onvoldoende mogelijkheden bieden om het probleem te

bestrijden. Hier past het 'ultimum remedium'-beginsel, inhoudende dat het strafrecht alleen ingeroepen hoort te worden wanneer er geen andere, minder ingrijpende middelen meer ter beschikking staan. Het in stelling brengen van het strafrecht moet leiden tot passende handhaving. Het heeft geen zin om strafrechtelijke bepalingen te maken en vervolgens niet te handhaven. Het handhaven legt weer druk op de handhavingorganisaties. Hebben zij wel voldoende expertise, bereidheid en capaciteit om daar invulling aan te geven? Een ander element die hier een rol speelt is het internationale effect. De dopingreglementen werken mondiaal. Bij het strafrecht ligt dat anders. Dit zou kunnen leiden tot een onevenwichtigheid in de bestraffingen.

Op de vijfde plaats biedt het civiele recht naast het (verenigings)tuchtrecht ook mogelijkheden om de gebruiker van dopinggeduide middelen aansprakelijk te stellen voor geleden schade. Zeker in een situatie waarbij hij willens en wetens een ander in dwaling brengt. Bij bedrog staat het onrechtmatige gedrag van de gebruiker vast en daarmee ook diens aansprakelijkheid voor de schade, bijvoorbeeld reputatieschade voor sponsors of inkomstenderving voor medesporters (tegenstanders of teamgenoten).

Zoals uit het bovenstaande blijkt, heb ik een aantal argumenten aangedragen om de sporter voor wat betreft het gebruik van doping niet in het strafrecht te betrekken. Ik heb ook geen zwaarwegende argumenten gevonden om dat wel te moeten doen. Onderzoek wijst weliswaar en helaas uit, dat het gebruik van dopinggeduide middelen is toegenomen. Dit met alle risico's van dien. Maar er zijn voldoende mogelijkheden om het gebruik te bestrijden. De bestrijding van het gebruik van dopinggeduide middelen in de georganiseerde sport blijft wel een samenspel tussen de sportorganisaties en de overheid. Wat de perfecte balans daarin is, zal de toekomst uitwijzen.

BEGRIPPENLIJST

BIG	Bescherming Individuele Gezondheidszorg
BNB	Beslissingen in Belastingzaken. Nederlandse belastingrechtspraak
BW	Burgerlijk Wetboek
CAS	Court of Arbitration of Sport
CRvB	Centrale Raad van Beroep
EC	Europese Commissie
EG	Europese Gemeenschappen
EPO	Erythropoëtine
EU	Europese Unie
EVRM	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
FIFA	Fédération Internationale de Football Association
Gw	Grondwet
HvJ	Hof van Justitie Europese Gemeenschappen
IGZ	Inspectie voor de Gezondheidszorg
IOC	Internationaal Olympisch Comité
IVBPR	Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten
KNSB	Koninklijke Nederlandse Schaak Bond
KNVB	Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond
KG	Kort geding
Ktr.	Kantorechter
Legge	Legge Disciplina della tutela sanitaria delle attività sportive e della lotta contro il doping
LSD	Lyserginezuurdiethylamide
NADA	Stichting Anti-Doping Autoriteit Nederland
NECEDO	Nederlands Centrum voor Dopingvraagstukken
NJ	Nederlands Juristenblad
NOC*NSF	Nederlands Olympisch Comité*Nederlandse Sport Federatie
PbEu	Publikatieblad Europese Unie
Pres.	President
r.o.	rechtsoverweging

Rb.	Rechtbank
RSV	Rechtspraak Sociale Verzekeringen
Stb.	Staatsblad
StGB	Strafgesetzbuch
THG	Tetrahydrogestrinon
Trb.	Tractatenblad
UCI	Union Cycliste Internationale
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WADA	World Anti-Doping Agency
WADA-Code	World Anti-Doping Code
WED	Wet op de economische delicten
Wet BIG	Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg
Wvmc	Wet voorkoming misbruik chemicaliën
WvSr	Wetboek van Strafrecht
WvSv	Wetboek van Strafvordering

LITERATUURLIJST

Akkermans & Bax & Verhey 2005

P.W.C. Akkermans & C.J. Bax & L.F.M. Verhey, *Grondrechten: grondrechten en grondrechtsbescherming in Nederland*, Deventer: Kluwer 2005.

Blanpain 2002

R. Blanpain, *Het statuut van de sportbeoefenaar naar internationaal, Europees, Belgisch en Gemeenschapsrecht*, Brussel: Larcier 2002.

De Hon & Van Kleij 2005

O. de Hon & R. van Kleij, *Kwaliteit van Illegale Dopingmiddelen, een inventarisatie van de kwaliteit van illegaal verhandelde dopinggeduide middelen en de gezondheidsrisico's bij gebruik*, Cappele aan de IJssel: Nederlands Centrum voor Dopingvraagstukken 2005.

Den Dikken 2005

A. Den Dikken, *Het maakbare lichaam*, Utrecht: Ethiek Instituut 2005.

Dijk & Van der Ploeg 2002

P.L. Dijk & T.J. van der Ploeg, *Van Vereniging en stichting, coöperatie en onderlinge waarborgmaatschappij*, Deventer: Gouda Quint 2002.

Europol 2005

Rapport *EU Organised Crime*, The Hague: Europol 2005.

Hackford 1990

D. Hackford, *Doping en sport*, Rijswijk: Elmar, 1990.

Hoberman 1992

J.M. Hoberman, *Doping de atleet als machine*, Utrecht/Antwerpen: Kosmos BV 1992.

Koert & Van Kleij 1998

A.W.A. Koert & R. van Kleij, *Handel in doping; een verkennend onderzoek naar de handel in dopinggeduide middelen in Nederland*, Nieuwegein: Arko Uitgeverij 1998.

Kollen 2004

F.C. Kollen, *Bundel Sport & Recht 2004*, Deventer: Kluwer 2004.

Kollen 2007

F.C. Kollen, *De vereniging in de praktijk*, Deventer: Kluwer 2007.

Kuipers 2007

H. Kuipers, 'Doping werkt vaak niet', *Elsevier* 2007-8.

Minkenhof 2002

A. Minkenhof, *de Nederlandse Strafvordering*, Deventer: Kluwer 2002.

NeCeDo 2003

NeCeDo, *Memorie van Toelichting Behorend bij het Model Dopingreglement Nederlandse Sportbonden versie 5.0*, Cappelle aan de IJssel: NeCeDo 2003.

Nelissen 2000

J. Nelissen, *Doping het duivelse spel met leven en gezondheid*, Amsterdam/Antwerpen: L.J. Veen 2000.

NOC*NSF 2001

NOC*NSF, *Anti-dopingbeleid 2001-2004*, Arnhem: NOC*NSF 2001.

Oudshoorn 2001

E. Oudshoorn, 'Twijfels aan eerlijke kansen De Boer', *NRC Handelsblad* 25 juli 2001, p. 12.

Reijntjes & Boon 2000

J.M. Reijntjes, P.J. Boon, *Inleiding tot de studie van het Nederlands recht 2000*, Deventer: W.E.J. Tjeenk Willink 2000.

Remmelink, 1996

J. Remmelink, *Inleiding tot de studie van het Nederlandse strafrecht*, 15^e druk, Deventer: Gouda Quint 1996.

Rodenburg e.a. 2005

G. Rodenburg, R. Spijkerman, R. van den Eijnden, D. van de Mheen, *Nationaal Prevalentie Onderzoek Middelengebruik 2005*, Den Haag: IVO in opdracht van het Ministerie van VWS 2005

Siculescu & Foddy & Clayton 2004

J. Savulescu, B. Foddy and M. Clayton, *Why we should allow performance enhancing drugs in sport*, Oxford: British Journal of Sports Medicine 2004.

Sollie 2002

P. Sollie (Centrum voor Bio-Ethiek en Gezondheidsrecht), *Sportdoping is onwerkbaar begrip geworden*, *Volkskrant* 29 juli 2002, p. 14.

Snippe e.a. 2005

J. Snippe, C. Ogier, H. Naayer, B. Bieleman, *Stimulerende Zaken Opgespoord, Evaluatie wetswijziging bestrijding doping in de sport 2005*, Groningen-Rotterdam: WODC, Ministerie van Justitie 2005.

T.M.C. Asser Instituut

T.M.C. Asser Instituut, *Bestrijding van doping in de sport*, Den Haag; T.M.C. Asser Instituut 2001.

Vaessen & Halin 2005

J. Vaessen en S. Halin, *HMF (H(istorie)-M(ethode)-F(ilosofie)) Essays*, Eindhoven: Technische Universiteit 2005.

VSG 1996

VSG, *Richtlijnen voor artsen omtrent het medisch handelen*, Utrecht: Vereniging voor Sportgeneeskunde 1996.

Van Staveren 2005

H.T. van Staveren, *Hoofdstukken Sport en Recht*, Amsterdam: VU 2005.

Vieweg & Siekman 2007

K. Vieweg & R. Siekman, *Legal comparison and harmonisation of doping rules*, Berlin: Duncker & Humblot 2007.

Wassing 1978

A. Wassing, *Het tuchtrecht van het publiekvoetbal*, Deventer: Kluwer 1978.

Wichers Hoeth 2000

L. Wichers Hoeth, *Kort begrip van het intellectuele eigendomsrecht*, Deventer: W.E.J. Tjeenk Willink, 2000.

Zuiderwijk 1989

R. Zuiderwijk, *De kunst van doping in de sport*, Lisse: Reaal Uitgevers BV 1989.